

Datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūras apraksts

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija
Valsts digitālās attīstības aģentūra

Satura rādītājs

1.	Ievads	3
1.1.	Dokumenta nolūks un mērķauditorija	3
1.2.	Jomas arhitektūras tvērums	3
2.	Termini un saīsinājumi.....	5
3.	Normatīvajos aktos lietotie termini, kas attiecas vai var attiekties uz datu pārvaldības un koplietošanas domēnu	6
3.1.	Saistītie dokumenti	87
4.	Jomas esošās arhitektūras novērtējums.....	1241
5.	Jomas attīstības mērķi un principi.....	1413
5.1.	Jomas attīstības mērķi	1413
5.2.	Jomas tvērums	1413
6.	Jomas mērķarhitektūra	18
6.1.	Juridiskais skats	18
6.2.	Organizācijas skats	20
6.2.1.	Funkcijas.....	20
6.2.2.	Pakalpojumi	2122
6.3.	Semantiskais skats	2223
6.4.	Tehniskais skats.....	2324
6.4.1.	Datu izplatīšanas koplietošanas komponentes	24
7.	Datu pārvaldības un koplietošanas jomas izvērtēšanas kritēriji un jomas kopsavilkums.....	3230
8.	Mērķarhitektūras ieviešanas ceļa karte	3836
a.	Pasākumu plāns	3836
b.	Mijiedarbība ar citiem domēniem	4142
c.	Riski	4142

1. Ievads

Dokuments izstrādāts projekta Nr. 2.1.1.1.i. 0/1/23/I/VARAM/010 “Valsts pārvaldes informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstības projektu programmu un arhitektūras pārvaldība” (turpmāk – PMO) ietvaros, to plānots izmantot, lai nodrošinātu sistemātisku Datu pārvaldības un koplietošanas jomas attīstību (turpmāk - jomas), dokumenta ietvaros apkopota informācija par:

- jomas regulējušajiem normatīvajiem aktiem un principiem;
- jomas ietvaros nodrošinātajiem pakalpojumiem un valsts pārvaldes funkcijām;
- jomas ietvaros izmantotajiem IKT risinājumiem (koplietošanas komponentēm).

1.1. Dokumenta nolūks un mērķauditorija

Dokuments raksturo jomas mērķarhitektūru un risinājumus nosakot tās konceptuālos attīstības virzienus laika posmā no 2024. līdz 2029. gadam.

Jomas mērķarhitektūra nosaka tās attīstības mērķus un principus, kā arī apraksta arhitektūru šādos skatos:

1. organizācijas skats - apraksta jomas mērķa biznesa spējas un biznesa procesus;
2. tehniskais skats - raksturo jomas mērķa informācijas sistēmas, to sadarbību un izvietojanas principus.

Dokumenta mērķauditorija ir:

- valsts pārvaldes darbinieki, kas ir atbildīgi par IKT projektu plānošanu un īstenošanu;
- valsts pārvaldes darbinieki, kas ir atbildīgi par digitālo pakalpojumu, iestādes funkciju nodrošināšanu un attīstību;
- projektu īstenotāji – IT projektu un risinājumu arhitektūras plānošanai;
- Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas darbinieki, kas ir atbildīgi par iestāžu iesniegto IKT attīstības projektu izvērtēšanu, saskaņošanu (būvvalde).

Dokuments ietver augsta līmeņa attīstības virzienus, konkrētu rīku, sistēmu un tehnoloģiju izvēli veicama risinājumu arhitektūras izveides laikā, vērtējot to kopējo atbilstību arhitektūras principiem, to funkcionālo un tehnoloģisko atbilstību biznesa un IT prasībām (drošība, sadarbība u.c.), pieejamos resursus un kompetences.

1.2. Jomas arhitektūras tvērums (komponentes)

Domēns aptver Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas un Valsts digitālās attīstības aģentūras nodrošinātās sistēmas, pakalpojumus, funkcijas un saistītos biznesa procesus. Aptvertas šādas sistēmas:

1. datu izplatīšanas un pārvaldības platforma (DAGR);
2. valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēma (VIRIS);
3. valsts informācijas sistēmu savietotājs:
 - 3.1. API pārvaldnieks;
 - 3.2. Datu izplatīšanas tīkls (DIT);
4. Latvija Atvērto datu portāls;
5. *Eiropas digitālās identitātes maks, risinājums, kas ļauj fiziskām personām pārvaldīt savus datus;
6. *Ģeoportāls;
7. *Ģeotelpisko datu savietotājs (ĢDS);

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

8. *Pamatreģistri un uzticamie avoti. Uzticami pamatinformācijas avoti par tādiem datu posteņiem kā cilvēki, uzņēmumi, transportlīdzekļi, licences, ēkas, atrašanās vietas un ceļi.

Domēnā līdzdarbojas šādas iestādes:

- Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija – nozares ministrija, kas atbild par digitālās transformācijas politikas izstrādi un īstenošanu, tajā skaitā veicina datu koplietošanas un atkalizmantošanas ieviešanu un īstenošanu.
- Valsts digitālās attīstības aģentūra - digitālā aģentūra, kas atbild par valsts pārvaldes koplietošanas IKT risinājumiem, t.sk., DAGR un VIRSIS platformu uzturēšanu un attīstību.
- VAS “Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” (jomas atbildīgā iestāde) - nacionālais elektroniskās identifikācijas pakalpojumu sniedzējs un kvalificēts uzticamības pakalpojumu sniedzējs.

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

2. Termini un saīsinājumi

Dokumentā izmantotie termini un saīsinājumi sniegti 1.tabulā.

1. tabula. Dokumentā izmantotie termini un saīsinājumi

Termins, saīsinājums	Skaidrojums
ANM	Atveseļošanas un noturības mehānisms
API	Lietojumprogrammas saskarne (<i>angl. - Application Program Interface</i>)
Arhitektūras domēns	Arhitektūras domēns ir arhitektūras strukturējums, kas tipiski tiek iedalīts pēc darbības virzieniem (<i>angl. – Architecture Domain</i>)
Arhitektūras skats	Arhitektūras skati attēlo noteiktu arhitektūras jomu. Tipiski tiek izdalīti četri skati – biznesa, informācijas, lietojumprogrammu un tehnoloģiju (<i>angl. – Architecture View</i>)
Atkalizmantošana	Atkalizmantošana iestādes rīcībā esošas un iestādes radītas vispārpieejamas informācijas izmantošana komerciālam vai nekomerciālam mērķim, kas nav šīs informācijas radīšanas sākotnējais mērķis, ja to dara privātpersona, kura iestādes rīcībā esošo informāciju izmanto, neveicot valsts pārvaldes uzdevumus
DAGR	Datu izplatīšanas un pārvaldības platforma
Datu telpa	Datu ekosistēma, kas veidota, balstoties uz koplietošanas risinājumiem, kas, ļauj efektīvi un uzticami koplietot datus, no tiem radīt vērtību
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
Iestāde/Institūcija	Publiska persona, tās institūcija vai amatpersona, kā arī persona, kas īsteno tai deleģētos valsts pārvaldes uzdevumus, ja šī persona informācijas aprītē ir saistīta ar attiecīgo uzdevumu izpildi
IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģija
Informācija	ziņa vai ziņu kopums jebkurā tehniski iespējamā fiksēšanas, uzglabāšanas vai nodošanas veidā;
INSPIRE	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/2/EK (2007. gada 14. marts), ar ko izveido Telpiskās informācijas infrastruktūru Eiropas Kopienā (INSPIRE)
IS	Informācijas sistēmas
ISO	Starptautiskā standartizācijas organizācija (<i>angļu val. – International Standardization Organization</i>)
OOTS	Vienreizes tehniskā sistēma
IT	Informācijas tehnoloģija
LVRTC	Valsts akciju sabiedrība “Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs”
MK	Ministru kabinets
Pamatreģistri	Uzticami pamatinformācijas avoti par tādiem datu posteņiem kā cilvēki, uzņēmumi, transportlīdzekļi, licences, ēkas, atrašanās vietas un ceļi
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
Privātā sektora dati VIRSI	VIRSI sistēmā aprakstītie privātā sektora pārstāvju rīcībā esošie, piemēram veselības dati, kas pieejami ārstniecības personām.
Uzticami avoti	Normatīvajos aktos nostiprināti informācijas resursi
VARAM	Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija
VDAA	Valsts digitālās attīstības aģentūra
VIRSI	Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēma

3. Normatīvajos aktos lietotie termini, kas attiecas vai var attiekties uz datu pārvaldības un koplietošanas jomu

Informācijas atklātības likums

2. tabula. Informācijas atklātības likumā norādītās definīcijas

Termins/definīcija	Skaidrojums
Atkalizmantošana	atkalizmantošana iestādes rīcībā esošas un iestādes radītas vispārpieejamas informācijas izmantošana komerciālam vai nekomerciālam mērķim, kas nav šīs informācijas radīšanas sākotnējais mērķis, ja to dara privātpersona, kura iestādes rīcībā esošo informāciju izmanto, neveicot valsts pārvaldes uzdevumus
Atvērtie dati	brīvi pieejama bezmaksas informācija bez atkalizmantošanas ierobežojumiem, kuru var rediģēt un automatizēti apstrādāt ar brīvi pieejamām lietojumprogrammām
Augstvērtīgas datu kopas	dokumenti, kuru atkalizmantošana ir saistīta ar svarīgiem ieguvumiem sabiedrībai, videi un ekonomikai, jo īpaši tādēļ, ka tie ir piemēroti, lai radītu pakalpojumus ar pievienoto vērtību, lietojumus un jaunas un pienācīgas augstas kvalitātes darbvietas, un pakalpojumu ar pievienoto vērtību un lietojumu, kas balstās uz minētajām datu kopām, potenciālo lietotāju skaita dēļ
Dokumentēta informācija	informācija, kuras iekļūšanu informācijas aprītē var identificēt
Iestāde	publiska persona, tās institūcija vai amatpersona, kā arī persona, kas īsteno tai deleģētos valsts pārvaldes uzdevumus, ja šī persona informācijas aprītē ir saistīta ar attiecīgo uzdevumu izpildi
Informācija	ziņa vai ziņu kopums jebkurā tehniski iespējamā fiksēšanas, uzglabāšanas vai nodošanas veidā
Informācijas aprīte	informācijas ierosināšana, radīšana, apkopošana, uzkrāšana, apstrādāšana, lietošana un iznīcināšana
Metadati	strukturēta informācija, kas raksturo konkrētu informācijas kopumu

Arhīvu likums

3. tabula Arhīva likumā norādītās definīcijas

Termins/definīcija	Skaidrojums
Dokuments	informācija, kas radusies, saņemta vai pārvērsta citā formā uz jebkura informācijas nesēja, ierosinot, turpinot, mainot vai izbeidzot kādu darbību, un kas apliecina šo darbību;
Dokumentu izmantošana	dokumentos ietvertās informācijas meklēšana, izpēte un lietošana zinātniskiem, tautsaimnieciskiem, sociāliem, tiesiskiem un citiem mērķiem;
Dokumentu pārvaldība	vadības joma, kas nodrošina publisku dokumentu radīšanu, saņemšanu, reģistrēšanu, klasifikāciju, sistematizāciju, izvērtēšanu, kontroli, glabāšanu un pieejamību līdz nodošanai glabāšanā institūcijas arhīvā, kā arī to dokumentu iznīcināšanu, kuriem nav arhīviskās vērtības
Dokumentu pieejamība	normatīvajos aktos noteiktas tiesības, kā arī uzziņu sistēmas nodrošinātas iespējas un līdzekļi informācijas meklēšanai, ieguvei un izmantošanai;

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Institūcija	ikviena institūcija vai privātpersona, kurai ar ārēju normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu noteiktas valsts varas pilnvaras (tai skaitā Valsts prezidents, Saeima, Ministru kabinets, Valsts kontrole, Tiesībsargs, Latvijas Banka, pašvaldība un cita atvasināta publisko tiesību juridiskā persona, tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestāde, Centrālā zemes komisija, Centrālā vēlēšanu komisija, prokuratūra, tiesa, notārs, tiesu izpildītājs), kapitālsabiedrība, kurā publiskai personai pieder kapitāla daļas vai akcijas, vienas vai vairāku publisku personu kapitālsabiedrības izšķirošajā ietekmē esoša kapitālsabiedrība, kā arī biedrība vai nodibinājums, kurā publiska persona ir biedrs vai dibinātājs
--------------------	---

2024. gada 6. februāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 89 “Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēmas noteikumi”

4. tabula Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēmas noteikumos norādītās definīcijas

Termins/definīcijas	Skaidrojums
Institūcija	Latvijas Republikas tiešās pārvaldes iestāde, valsts institūcija, kas nav Ministru kabineta padotībā, atvasināta publiska persona vai tās iestāde, tiesu iestāde, prokuratūra, kā arī privātpersona, kurai deleģēts valsts pārvaldes uzdevums vai kurai saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesības iegūt no informācijas sistēmas un sniegt informāciju normatīvajos aktos noteikto pienākumu veikšanai
Informācijas resurss	institūcijas rīcībā esošs tematiski saistīts, strukturēts informācijas kopums elektroniskā formā
Informācijas pakalpojums	informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pakalpojums, kura ietvaros viena institūcija elektroniskā veidā nodrošina nepieciešamo informāciju citai institūcijai
Datu objekts	datu lauks vai to grupa, ko nosaka informācijas resursā ietilpstošās informācijas organizatoriskā struktūra
Elektroniskā vienošanās	vienošanās, ko, izmantojot resursu un pakalpojumu sistēmas funkcionalitāti, noslēdz informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pakalpojuma sniedzējs ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pakalpojuma saņēmēju.

Valsts pārvaldes iekārtas likums

5. tabula Arhīva likumā norādītās definīcijas

Termins/definīcijas	Skaidrojums
Iestāde	institūcija, kura darbojas publiskas personas vārdā un kurai ar normatīvo aktu noteikta kompetence valsts pārvaldē, piešķirti finanšu līdzekļi tās darbības īstenošanai un ir savs personāls;

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

3.1. Saistītie dokumenti

Jomas mērķarhitektūru aprakstošie saistītie dokumenti uzskaitīti 6.tabulā.

6. tabula. Saistītie dokumenti

Nr.	Dokuments, dokumenta kods	Saistība ar šo dokumentu
1.	Ministru kabineta rīkojums “Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam” [DTP] https://vestnesis.lv/op/2023/243.16	Nosaka Latvijas digitālās transformācijas politiku, aptverot laika periodu no 2021.gada līdz 2027.gadam ar mērķi identificēt jomas, kurās nepieciešama un tiek plānota rīcība, kā arī iezīmēt turpmāk nepieciešamo rīcību, kuras realizēšana ir atkarīga no iespējām to veikt, balstoties uz turpmākajām budžeta un citu finanšu instrumentu izmantošanas iespējām.
2.	Digitālās transformācijas pamatnostādņu 2021.–2027. gadam ieviešanas plāns 2023.–2027. gadam (saskaņošanā) [DTPIP] Par Digitālās transformācijas pamatnostādņu 2021.–2027. gadam ieviešanas plānu 2023.–2027. gadam (likumi.lv)	Definē un apkopo pasākumus 2023.-2027.gadam Digitālās transformācijas pamatnostādņēs 2021. – 2027. gadam noteikto mērķu sasniegšanai.
3.	2023.gada 31.oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr. 624 “Datu izplatīšanas un pārvaldības platformas noteikumi” Datu izplatīšanas un pārvaldības platformas noteikumi (likumi.lv)	Nosaka platformas pārzini, pienākumus, atbildību, funkcijas, uzdevumus, darbības, finansēšanas un izmantošanas kārtību.
4.	2024.gada 6.februāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 89 “Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēmas noteikumi” Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēmas noteikumi (likumi.lv)	Nosaka Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēmas pārzini, tajā iekļaujamās informācijas apjomu, reģistrēšanas, izmantošanas un apstrādes kārtību, kā arī valsts informācijas sistēmu vai institūcijas informācijas sistēmu darbībai nepieciešamo informācijas un komunikācijas tehnoloģiju resursu un pakalpojumu pārvaldības kārtību.
5.	2016.gada 14.jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr. 374 "Valsts informācijas sistēmu savietotāja noteikumi" Valsts informācijas sistēmu savietotāja noteikumi (likumi.lv)	Nosaka kārtību, kādā nodrošina informācijas apriti, izmantojot valsts informācijas sistēmu savietotāju (VISS).
6.	Informācijas atklātības likums Informācijas atklātības likums (likumi.lv)	Nodrošina, lai sabiedrībai būtu pieejama informācija, kura ir iestādes rīcībā vai kuru iestādei atbilstoši tās kompetencei ir pienākums radīt. Nosaka vienotu, kārtību kādā privātpersonas ir tiesīgas iegūt informāciju iestādē un to izmantot.
7.	Valsts pārvaldes iekārtas likums Valsts pārvaldes iekārtas likums (likumi.lv)	Nosaka Ministru kabinetam padotās valsts pārvaldes institucionālo sistēmu un valsts pārvaldes darbības pamatnoteikumus.
8.	Administratīvā procesa likums Administratīvā procesa likums (likumi.lv)	Nodrošina demokrātiskas, tiesiskas valsts pamatprincipu, it sevišķi cilvēktiesību, ievērošanu konkrētās publiski tiesiskajās attiecībās starp valsti un privātpersonu. Pakļauj neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu. Nodrošina tiesību normu tiesisku, precīzu un efektīvu piemērošanu publiski tiesiskajās attiecībās.
9.	Arhīvu likums Arhīvu likums (likumi.lv)	Nodrošina nacionālā dokumentārā mantojuma veidošanu, uzkrāšanu, izvērtēšanu, saglabāšanu, pieejamību un izmantošanu, īstenojot atbilstošu dokumentu un arhīvu pārvaldību.

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Dokuments, dokumenta kods	Saistība ar šo dokumentu
10.	2024.gada 16.janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 52 “Personas datu pārlūkošanas pakalpojuma noteikumi” Personas datu pārlūkošanas pakalpojuma noteikumi (likumi.lv)	Nosaka personas datu pārlūkošanas pakalpojuma tehniskā risinājuma pārzini, tā pienākumus un atbildību, kā arī funkcijas un uzdevumus, kuru izpildei nepieciešama pakalpojuma tehniskā risinājuma izmantošana un pakalpojuma tehniskā risinājuma darbības, finansēšanas un izmantošanas kārtību
11.	Ministru kabineta rīkojums Nr. 72 “Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. Gadam” Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam (likumi.lv)	Ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kura prioritāte turpmākajiem četriem gadiem ir ēnu ekonomikas mazināšana, īstenojot gan horizontālā rakstura pasākumus, gan fokusētos pasākumus konkrētās tautsaimniecības nozarēs, ciešā sadarbībā ar nozaru ministrijām un nevalstisko organizāciju pārstāvjiem.
12.	Ministru kabineta 2022. gada 13.decembra rīkojums Nr. 940 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2023.–2025. gadam" (Rīgā 2022. gada 13. decembrī (prot. Nr. 64 72. §)) Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2023.–2025. gadam (likumi.lv)	Mērķis ir stiprināt Latvijas spējas cīnīties ar NILL, TF un PF un uzraudzīt NILLTPFN režīma prasību īstenošanu, samazināt vispārējos NILL, TF un PF riskus, tādējādi nodrošinot atbilstību starptautiskajām saistībām un standartiem NILLTPF novēršanas jomā un veicinot sabiedrisko drošību, ekonomiskās vides konkurētspēju un uzticību Latvijas jurisdikcijai.
13.	Ministru kabineta rīkojums Nr. 55 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai (likumi.lv)	Paredz Ministrijām, Valsts kancelejai, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam un Sabiedrības integrācijas fondam īstenot iecerēto darbību īstenošanu.
14.	2020.gada 14.jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr. 445 “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā” Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā (likumi.lv)	Nosaka kārtību, kādā iestādes ievieto informāciju internetā, kādā publicē augstvērtīgo datu kopu sarakstu, augstvērtīgo datu un metadatu formātus un izplatīšanas kārtību un dinamisko datu izplatīšanas kārtību.
15.	2012.gada 6. novembra Ministru kabineta noteikumi Nr. Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi (likumi.lv)	Nosaka publisko dokumentu un arhīvu pārvaldības kārtību institūcijās, kritērijus dokumentu glabāšanas termiņa noteikšanai, dokumentu arhīviskās vērtības noteikšanas kārtību un tehniskās prasības dokumentu saglabāšanai institūciju arhīvos.
16.	Valsts informācijas sistēmu likums Valsts informācijas sistēmu likums (likumi.lv)	Mērķis ir nodrošināt institūciju sniedzamās informācijas pieejamību un kvalitāti valsts informācijas sistēmās.
17.	Informācijas atklātības likums Informācijas atklātības likums (likumi.lv)	Mērķis ir nodrošināt, lai sabiedrībai būtu pieejama informācija, kura ir iestādes rīcībā vai kuru iestādei atbilstoši tās kompetencei ir pienākums radīt. Šis likums nosaka vienotu kārtību, kādā privātpersonas ir tiesīgas iegūt informāciju iestādē un to izmantot.
18.	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/868 (2022. gada 30. maijs) par Eiropas	Nosaka nosacījumus publiskā sektora struktūru turējumā esošo datu atsevišķu kategoriju atkalizmantošanai

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Dokuments, dokumenta kods	Saistība ar šo dokumentu
	datu pārvaldību un ar ko groza Regulu (ES) 2018/1724 (Datu pārvaldības akts) EUR-Lex - 52020PC0767 - EN - EUR-Lex (europa.eu)	Savienībā, paziņošanas un uzraudzības sistēmu datu starpniecības pakalpojumu sniegšanai brīvprātīgas reģistrācijas sistēmu subjektiem, kas vāc un apstrādā datus, kuri darīti pieejami altruistiskiem nolūkiem un satvaru Eiropas Datu inovācijas kolēģijas izveidošanai.
19.	Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2023/2854 (2023. gada 13. decembris) par saskaņotiem noteikumiem par taisnīgu piekļuvi datiem un to lietošanu un ar ko groza Regulu (ES) 2017/2394 un Direktīvu (ES) 2020/1828 (Datu akts) Regula 2023 2854	Noteikti saskaņoti noteikumi par to, kā produkta datus un ar to saistīta pakalpojuma datus darīt pieejamus savienotā produkta vai ar to saistīta pakalpojuma lietotājam, datu turētāji datus dara pieejamus datu saņēmējiem, ārkārtējas minēto datu vajadzības gadījumā datu turētāji datus dara pieejamus publiskā sektora struktūrām, Komisijai, Eiropas Centrālajai bankai un Savienības struktūrām konkrēta sabiedrības interesēs veicama uzdevuma izpildei, atvieglot pāreju no viena datu apstrādes pakalpojuma uz otru, veikt pasākumus, ar kuriem trešajām personām liedz iespēju nelikumīgi piekļūt nepersondatiem un izstrādāt to datu sadarbības standartus, kuriem jāpiekļūst, kuri jānosūta un jāizmanto.
20.	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1807 (2018. gada 14. novembris) par satvaru nepersondatu brīvai aprītei Eiropas Savienībā Regula 2018 1807 Nepersondati	Regulē nepersonu datu aprīti ES ietvaros, nosaka, ka ES dalībvalstis nevar nacionālā līmenī noteikt, ka konkrētu nepersonu datu apstrādi var veikt tikai konkrētā valstī, jābūt iespējai to darīt ES mērogā
21.	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1724 ar ko izveido vienotu digitālo vārteju, lai sniegtu piekļuvi informācijai, procedūrām un palīdzības un problēmu risināšanas pakalpojumiem, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1024/2012 (SDG regula) SDG regula	Dod iespēju pilsoņiem un uzņēmumiem viegli piekļūt informācijai, procedūrām un palīdzības un problēmu risināšanas pakalpojumiem, kuri vajadzīgi, lai tie varētu izmantot savas tiesības iekšējā tirgū. Vārteja varētu palīdzēt padarīt pārredzamākus noteikumus un reglamentējumu attiecībā uz dažādiem profesionālās darbības un dzīves notikumiem tādās jomās kā ceļošana, pensionēšanās, izglītība, nodarbinātība, veselības aprūpe, patērētāju tiesības un ģimenes tiesības.
22.	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1183 (2024. gada 11. aprīlis), ar ko groza Regulu (ES) Nr. 910/2014 attiecībā uz Eiropas digitālās identitātes satvara izveidi Regula 2024/1183	Paredz Eiropas vienotās digitālās identitātes izveidi un ieviešanu caur EDIM. EDIM nodrošina iespēju personai pārvaldīt savus datus.
23.	Informatīvais ziņojums “Atvērts pēc noklusējuma”	Mērķis valsts pārvaldē ieviest “atvērts pēc noklusējuma” principu, kas paredz, ka visa informācija, kura netiek īpaši aizsargāta, tiek publicēta atvērto datu veidā.
24.	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu aprīti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) Regula - 2016/679 - EN - GDPR - EUR-Lex (europa.eu)	Paredz noteikumus fizisku personu aizsardzībai attiecībā uz personas datu apstrādi un noteikumus personas datu brīvai aprītei un aizsargā fizisku personu pamattiesības un pamatbrīvības un jo īpaši to tiesības uz personas datu aizsardzību.
25.	Fizisko personu datu apstrādes likums	Likuma mērķis ir radīt tiesiskus priekšnoteikumus fiziskās personas datu (turpmāk — dati) aizsardzības sistēmas

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Dokuments, dokumenta kods	Saistība ar šo dokumentu
	<u>Fizisko personu datu apstrādes likums (likumi.lv)</u>	izveidošanai nacionālajā līmenī, paredzot šim nolūkam nepieciešamās institūcijas, nosakot to kompetenci un darbības pamatprincipus, kā arī reglamentējot datu aizsardzības speciālistu darbību un datu apstrādes un brīvas aprites noteikumus
26.	Informatīvais ziņojums “Par informācijas aprites un piekļuves risinājumiem valsts pārvaldē”	Mērķis ir sniegt ieskatu šobrīd esošajā situācijā un plānos par informācijas apriti un vienotā piekļuves risinājuma izmantošanu valsts pārvaldē, kā arī informēt par esošajām problēmām un piedāvāt risinājumus to novēršanai.

4. Jomas esošās arhitektūras novērtējums

Jomas esošās arhitektūras komponentu katalogs ir redzams šī dokumenta 11.attēlā un dokumentam pievienotajā pielikumā (PDF formātā), savukārt, arhitektūras novērtējumā gūtie galvenie secinājumi apkopoti **SVID** analīzes formā (7.tabula), lai plānojot mērķarhitektūru:

- maksimāli izmantotu **stiprās puses** esošajā situācijā;
- novērstu vai ierobežotu **vājās puses**;
- izmantotu **iespējas**;
- mazinātu **draudu** iestāšanās varbūtību vai draudu iestāšanās sekas.

7. tabula. Jomas esošās arhitektūras novērtējums

STIPRĀS PUSES	VĀJĀS PUSES
Valsts pārvaldē ir izveidota nepieciešamā IKT infrastruktūra, lai nodrošinātu datu pārvaldības procesa darbību VIRSIS un DAGR. Pieejami finanšu resursi, lai īstenotu jaunas aktivitātes un reformas ANM un ERAF. Datu pārvaldība un centralizēts risinājums datu koplietošanai valsts pārvaldē ir izvirzītas, kā valdības prioritātes (politiskais atbalsts). Tāpat EK normatīvie akti nosaka pienākumu ieviest datu pārvaldības procesus t.i., Datu pārvaldības akts un Datu akts.	Datu pārvaldība līdz šim nav definēta, kā valsts pārvaldes iestāžu pamatfunkcija, nav izveidota sistēma, tās ieviešanai. Datu pārvaldība līdz šim noteikta pārāk vispārīgi pieļaujot plašu interpretāciju institūcijām datu pārvaldības procesu nodrošināšanai, kas rada nevienlīdzīgus un nepārskatāmus datu pārvaldības procesus dažādās institūcijās. Valsts pārvaldes iestāžu pusē jāmaina mentalitāte, attieksme attiecībā uz datiem, dati ir jāapstrādā, kā vērtīgākais un svarīgākais resurss apzinoties, ka uz to pamata iespējams veidot jaunus procesus un, ka faktiski tieši datu pieejamība, kvalitāte un prasmes analizēt tos, nosaka institūcijas spēju efektīvi īstenot savas funkcijas un uzdevumus. Bāzes reģistru turētāji ir izveidojuši savus iekšējos datu pārvaldības risinājumus (procesus), šie procesi nav savietojami un mērogojami visas valsts pārvaldes līmenī. Lai ieviestu datus balstītu politiku un lēmumu pieņemšanu, nepieciešama paradigmas maiņa valsts pārvaldē, datus nostiprinot, kā primāro atsaucē avotu un pamatojumu virzoties prom no uz pieņēmumiem balstītas politikas, un lēmumu pieņemšanas. Iestādēm nav kapacitātes IT. Iestādēs nav pietiekamas prasmes un spējas izmantot datu potenciālu lēmumu pieņemšanai (operatīvo un stratēģisko). Nav kopēju vadlīniju, kas tiek sagaidīts no iestādēm, varbūt, ka šis dokuments sniegs skaidrību.
IESPĒJAS	DRAUDI
Pašreizējā situācija ļauj centralizēti piesaistīt resursus centralizētiem valsts pārvaldes risinājumiem DAGR un VIRSIS un vienotajam valsts datu analītikas kompetences centram. ERAF projektu ietvaros tiks piesaistīts ārpakalpojums no privātā sektora, kas palīdzēs iestādēm ieviest vienotu	Plānojot datu pārvaldības politiku, jāatrod līdzsvars starp drošību un lietojamību. Valsts pārvaldes iestādes neredz pilno laukumu, savos ikgadējos darba plānos neizvirza datu pārvaldību, kā prioritāti.

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

valsts pārvaldes datu modeli un aprakstīt datus VIRSIS sistēmā. Privātā sektora pieprasījums pēc valsts pārvaldes datiem (datu ekonomika). Iespēja piesaistīt investīcijas - ES datu pārvaldība un koplietošana bieži figurē, kā prioritārs investīciju virziens. Valsts pārvaldē ieviesta vienota prakse, kā iestādes apraksta savus datus. Ieviešot obligātu principu atvērts pēc noklusējuma, tiks veicinātas inovācijas uz datiem balstītu produktu attīstība.	Sabiedrības un sadarbības partneru gaidas neatbilst mūsu iespējām, jāstiprina datu pārvaldības kapacitāte VARAM un VDAA. Valsts pārvaldes iestādēm, tiek deleģētas jaunas funkcijas bez resursiem. Valsts pārvaldes iestādes datu pārvaldībai pieiet formāli, tās nevēlas rīkoties, īstenojot iekšējās reformas, valstiski nospraustās prioritātes sasniegšanai. Ir ieviesti tehniskie risinājumi un sakārtots normatīvais regulējums, bet institūcijās joprojām nav pietiekamas prasmes un spējas, lai īstenotu normatīvajos aktos noteiktās prasības un efektīvi izmantotu pieejamos risinājumus. Nav vienotas, standartizētas prasības datu pārvaldībai un datu pārvaldības procesu ieviešanai un īstenošanai, kuras ir pieejamas metodisku skaidrojumu veidā un, kur būtu definēti precīzi sasniedzamie mērķi.
---	---

5. Jomas attīstības mērķi un principi

Jomas attīstību nosaka tā attīstības mērķi un principi. **Mērķi nosaka pārskata periodā sasniedzamos galvenos rezultātus.** Arhitektūras principi definē risinājumu arhitektūras izstrādē piemērojamās vadlīnijas ar mērķi veicināt arhitektūras komponentu sadarbību, atbilstību labākajai praksei un sniegt atbalstu lēmumu pieņemšanai.

5.1. Jomas attīstības mērķi

Jomas attīstības mērķi ir izvirzīti saskaņā ar Latvijas politikas plānošanas dokumentos noteikto attīstības vīziju¹: “Nacionālajā datu pārvaldības platformā sakņotā datu koplietošanas ekosistēma ir devusi nepieciešamo impulsu datu ekonomikas izaugsmei, nodrošina pilnvērtīgu tās "asinsriti", ļaujot datu ekonomikai ieņemt būtisku lomu digitāli transformētajā Latvijas tautsaimniecībā”.

No vīzijas izriet jomas attīstības virsmērķis: *Veicināt informācijas pieejamību ~~un datu~~ un datu savietojamību valsts pārvaldē, lai sekmētu valsts pārvaldes darbības efektivitāti un veicinātu datu pieejamību inovāciju attīstībai.*

Pārskata periodam no 2024. gada līdz 2029. gadam datu pārvaldības un koplietošanas jomā tiek izvirzīti šādi attīstības mērķi:

- **M.1. Atbalstīt datu pārvaldības politikas ieviešanu Latvijā.** Mērķarhitektūra veicinās politikas ieviešanu, nodrošinot strukturētu ietvaru, kas vieno tehnoloģijas, procesus un organizācijas stratēģijas ar politikas mērķiem.
- **M.2. Nodrošināt standartizētus datu izplatīšanas pakalpojumus.** Koplietošanas risinājumu integrācija valsts pārvaldes, pašvaldību un privātā sektora datu pārvaldības procesos
- **M.3. Nodrošināta efektīva IKT risinājumu izstrāde un investīciju plānošana.** Viens no arhitektūras mērķiem ir samazināt iespējamību, ka tiek izveidoti analogi/dublējoši risinājumi, tā vietā liekot uzsvāru uz koplietošanas komponentu pielietošanu un koplietošanas infrastruktūras attīstīšanu.
- **M.4. Vienota datu modeļa izveide.** Atbalstīt vienota integrēta biznesa datu modeļa izveidi valsts pārvaldes datiem un tā ieviešanu praksē iestādēs.
- **M.56. Nodrošināts tehnoloģiskais un organizatoriskais ietvars datu pārvaldībai valsts pārvaldē.** Iestādēm un pašvaldībām nodrošināt nepieciešamos tehnoloģiskos risinājumus, lai pārvaldītu datus atbilstoši datu pārvaldības politikas prasībām

5.2. Jomas tvērums

Vēršam uzmanību, ka Datu pārvaldības un koplietošanas jomas tvērumā ~~iekļautas~~ iekļauti valsts mērogā definētie koplietošanas risinājumi, nozares līmenī definētie horizontālie stratēģiskie mērķi, vienlaikus domēns neaptver visas sektoru datu arhitektūras, kas izriet no ES mēroga definētajām datu telpām (veselība, lauksaimniecība, ražošana, enerģētika, mobilitāte, finanses, valsts pārvalde, prasmes, Eiropas atvērtās zinātnes mākonis un zaļais kurss).

Kopējās Eiropas datu telpas palīdzēs atrastīt uz datiem balstītas inovācijas milzīgo potenciālu. Tās ļaus datus no visas ES darīt pieejamus un apmainīties ar tiem uzticamā un drošā veidā. ES uzņēmumi, valsts pārvaldes iestādes un privātpersonas kontrolēs ģenerētos datus. Tajā pašā laikā šie datu turētāji gūs labumu no drošas un uzticamas sistēmas savu datu apmaiņai inovācijas nolūkos

Uzsvērt, ka citās jomās ir specifika, jāvadās pēc tām, tajā pašā laikā paredzot koplietošanas risinājumu izmantošanu. Proti, institūcijām veidojot savu nozares datu pārvaldības arhitektūru ir jāņem vērā Datu pārvaldības un koplietošanas jomas tvērumā iekļautie principi un jāparedz attiecīgo valsts pārvaldē jau pastāvošo koplietošanas risinājumu izmantošana tiktāl cik tas iespējams, savukārt atkāpes un specifisku savas nozares risinājumu izveide ir pieļaujama tikai gadījumos, kad Datu

¹ Digitālās transformācijas pamatnostādnes, 2021. – 2027. gadam, VARAM

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

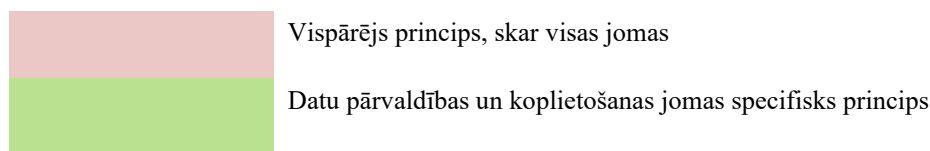
pārvaldības un koplietošanas jomas tvērumā iekļauto risinājumu izmantošana nav iespējama, vai pieļaujama kādu nepārvaramu šķēršļu dēļ.

5.3. Jomas attīstības principi

Mērķu īstenošanai definēti vairāki jomas attīstības principi (1. ilustrācija). Principi ir izmantojami jomas risinājumu un projektu attīstības plānošanai un risinājumu arhitektūras izveidei. Principi balstīti uz valsts IKT arhitektūras vadlīnijām², Eiropas sadarbības ietvara rekomendācijām³, kā arī nozares standartiem⁴ un labāko praksi.

1. attēls. Jomas arhitektūras principi

P.1. Uzticamības princips. Risinājumu uzticamība ir jomas arhitektūras pamatprincips. Risinājumiem ir jābūt drošiem, uzticamiem un jānodrošina atbilstība normatīvo aktu prasībām. Klientiem ir jājūtas droši, izmantojot jebkuru valsts pārvaldes risinājumu.

P.2. Informācijas vienreizes princips (*once-only*). Risinājumos jānodrošina iespēja integrēt klientu datus no visām saistītām sistēmām, atbalstot lietotāju datu vienreizes iesniegšanas principu, tādējādi samazinot administratīvo slogu iedzīvotājiem un uzņēmējiem.

² IKT arhitektūras vadlīnijas | Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija (varam.gov.lv). Avots: <https://www.varam.gov.lv/lv/ikt-arhitekturas-vadlinijas>

³ European Interoperability Framework | Joinup (europa.eu). Avots: <https://joinup.ec.europa.eu/collection/nifo-national-interoperability-framework-observatory/european-interoperability-framework>

⁴ Architecture Principles (opengroup.org). Avots: <https://pubs.opengroup.org/architecture/togaf8-doc/arch/chap29.html>

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

P.3. Sadarbības princips. Risinājumos jānodrošina informācijas sistēmu, tehnoloģiju un datu sadarbība⁵. Sadarbības nodrošināšanai būtiski izvēlēties standartizētus un tehnoloģiski neitrālus risinājumus, kā arī atvērtos standartus un specifikācijas. Risinājumiem jānodrošina atvērtas saskarnes un tiem ir jābūt sadarbībai gan nacionālā, gan ES kontekstā (pārrobežu identifikācija u.c.).

P.4. Datu suverenitātes princips. Fiziskai personai jānodrošina iespēja lemt par savu datu nodošanu apstrādei (kur tas ir attiecināms), kā arī jāsniedz informācija par datu izmantošanu. Princips paredz paša pakalpojumu saņēmēja apzināti kontrolēta savu datu nodošana pakalpojumu sniedzējiem un kontrolēta datu atgūšana. Piemēram, Digitālās identitātes maka kontekstā, klients varēs izvēlēties pakalpojumu sniedzējiem nodot tika to informāciju, kas nepieciešama pakalpojuma saņemšanai (selektīvā datu nodošana).

P.5. Datu integrācijas un savietojamības princips. Šis princips nodrošina, ka dati tiek strukturēti, standartizēti un savienoti starp sistēmām, veicinot vienmērīgu apmaiņu, savietojamību un lietojamību visā valsts pārvaldes ekosistēmā.

P.6. Koplietošanas risinājumu princips. Valsts pārvaldes iestādēm pēc iespējas jāizskata starptautisko un Latvijas mēroga izveidoto koplietošanas risinājumu izmantošana, tādējādi veicinot sadarbību un efektīvu valsts IKT investīciju plānošanu.

P.7. Atvērts, pieejams pēc noklusējuma. Princips ir atklātas un pieejamas valsts pārvaldes pamatā, tā īstenošana nozīmē organizēt valsts pārvaldes darbu tā, lai visa informācija, kura netiek īpaši aizsargāta⁶ ir pieejama sabiedrībai ērtā veidā. Princips attiecas uz elektroniski uzkrāto informāciju un tām iestādēm un organizācijām, kas īsteno pārvaldes funkcijas un uzdevumus.

P.8. Uz lietotāju centrētas datu apstrādes princips. Informācijas sistēmās apstrādātie dati ir regulāri jāatjauno, atbilstoši turētāja informācijas sistēmas un citu informācijas sistēmu nenoteiktajam datu atjaunošanas intervālam, datu devējs iespēju robežās nodrošina nodoto datu atbilstību gala lietotāja vajadzībām.

P.9. Datu minimizācijas princips. Datu minimizācijas princips pieprasa samazināt apstrādājamās personas datus līdz zemākajam iespējamajam minimumam, kad var sasniegt apstrādes nolūkus.

P.10. Datu uzticamības princips. Informācijas sistēmās apstrādātajiem datiem ir jābūt pareiziem un jāatbilst tos apliecinājošiem dokumentiem un faktiem, kā arī citās informācijas sistēmās apstrādātajiem datiem. Dati tiek uzskatīti par precīziem, kamēr tie netiek apstrīdēti vai precizēti normatīvajos aktos.

P.11. Drošības princips. Jānodrošina, lai informācijas sistēmā apstrādātie dati ir pieejami apstrādei norādītajā laikā, aizsargāti no nejaušas vai nelikumīgas iznīcināšanas, nozaudēšanas, manipulācijām, izpaušanas bez atļaujas vai nelikumīgas piekļuves tiem.

P.12. Pārredzamības princips. Valsts pārvalde iedzīvotājiem un komersantiem nodrošina iespēju, uzzināt visu informāciju, kas tās reģistros pieejama par tiem.

⁵ IKT arhitektūras vadlīnijas | Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija (varam.gov.lv). Avots: <https://www.varam.gov.lv/lv/ikt-arhitekturas-vadlinijas>

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

P.13. Datu pieejamība un uzticamība princips. Nodrošina, ka datu devēji piegādā augstas kvalitātes informācijas pakalpojumus un uztur konsekventu veikspēju saskaņā ar noteiktajiem SLA rādītājiem.

P.14. FAIR princips. Atrodamība, pieejamība, savietojamība, atkārtota izmantojamība (no [angļu](#) valodas: FAIR), ir principu kopa, kas paredz, ērtu pieeju pētniecībai un citiem iemesliem nepieciešamajiem datiem.

Vēršam uzmanību, ka visi horizontālajās mērķarhitektūrās t.sk., šajā arhitektūrā ietvertie principi tiks apkopoti kopējajā valsts pārvaldes IKT mērķarhitektūrā.

6. Jomas mērķarhitektūra

Jomas mērķarhitektūra identificē būtiskākās izmaiņas jomas arhitektūras juridiskajā skatā, organizatoriskajā skatā, semantiskajā skatā un tehniskajā skatā. Jomas mērķarhitektūra strukturēta atbilstoši “The Open Group Architecture Framework (TOGAF)”⁷ standarta prasībām, ņemot vērā Eiropas sadarbības paraug arhitektūras “European Interoperability Reference Architecture (EIRA)”⁸ rekomendācijas.

6.1. Juridiskais skats

Pārskata periodā ir paredzamas izmaiņas jomas normatīvajā regulējumā gan Eiropas, gan nacionālajā mērogā. Eiropas Komisija atsaucoties uz Eiropas datu stratēģiju ir izstrādājusi vairākus tiesību aktus t.sk., Datu pārvaldības aktu Nr.2022/868⁹ un Datu aktu Nr. 2023/2854¹⁰, līdz ar to pārskata periodā būs jānodrošina šo tiesību aktu prasību izpilde Latvijā.

Papildus iepriekš minētajam, būtiskas izmaiņas sagaidāmas arī Latvijas normatīvajos aktos, paredzot datu pārvaldības procesa izveidi un vadību valsts pārvaldē, lai sasniegtu šo mērķi plānots grozīt vairākus normatīvos aktus t.sk., Arhīva likumu, VARAM nolikumu u.c.

Jomas regulējošo normatīvo aktu apkopojums sniegts mērķarhitektūras dokumenta trešajā sadaļā, savukārt, galvenās paredzamās izmaiņas ir aprakstītas 8.tabulā (vērtējot pret esošo arhitektūru).

8. tabula. Paredzamās izmaiņas jomas juridiskajā skatā

Nr.	Normatīvais akts	Statuss	Izmaiņu apraksts un pamatojums
1.	Arhīva likums	Izmaiņas	Arhīva likums regulē dokumentu pārvaldību, detalizētāk analizējot likuma ietvaros izmantoto dokumenta definīciju secināts, ka tā aptver arī datus (dokuments — informācija, kas radusies, saņemta vai pārvērsta citā formā uz jebkura informācijas nesēja, ierosinot, turpinot, mainot vai izbeidzot kādu darbību, un kas apliecina šo darbību). Šobrīd spēkā esošais attiecīgā likuma regulējums ir pārāk vispārīgs un nepietiekams, līdz ar to nepieciešams pārskatīt un papildināt Arhīvu likumā ietvertās normas, kas ir attiecināmas uz datu pārvaldību līdz to arhivēšanai. Nepieciešams pārskatīt arī atbildības sadalījumu attiecībā uz datu pārvaldības jomu, kas šobrīd saskaņā ar Arhīvu likumu paredz, ka Kultūras ministrija izstrādā valsts politiku dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā. Ņemot vērā iepriekš minēto tiek paredzēts veikt grozījumus Arhīvu likumā nosakot, ka par Datu pārvaldības sistēmas izveidi atbildīgā institūcija ir VARAM.

⁷ TOGAF | The Open Group Website: <https://www.opengroup.org/togaf>

⁸ About European Interoperability Reference Architecture (EIRA):
<https://joinup.ec.europa.eu/collection/european-interoperability-reference-architecture-eira/about>

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/868/oj>

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854>

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Normatīvais akts	Statuss	Izmaiņu apraksts un pamatojums
2.	Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas nolikums	Stājies spēkā	- VARAM būs jānodrošina Arhīva likuma ietvaros, nostiprinātās datu pārvaldības sistēmas ieviešana. - VARAM tiks noteikta, kā atbildīgā valsts pārvaldes iestāde, kas nodrošinās datu altruisma subjektu reģistrāciju Latvijā, prasība izriet no Datu Pārvaldības akta.
3.	Informācijas atklātības likums	Izmaiņas	Informācijas atklātības likums tiks grozīts, nosakot jaunu normu valsts pārvaldes iestādēm, obligātā kārtībā, ievērot principu atvērts pēc noklusējuma. Pēc grozījumu veikšanas, visām valsts pārvaldes iestādēm, tiks noteikts pienākums Latvijas Atvērto datu portālā data.gov.lv publicēt datu kopas, t.sk. augstvērtīgās datu kopas, kuras var tikt izmantotas jaunu inovatīvu pakalpojumu un jaunu produktu izveidei. Kritēriji pēc kuriem tiks izvērtēts, vai konkrētā datu kopa datu turētājam jāatver, tiks precizēti grozījumu izstrādes laikā. Pašreiz spēkā esošie kritēriji pieejami šajā saitē¹¹
4.	Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēmas noteikumi	Izmaiņas	- VIRSIS noteikumu ietvaros tiks noteiktas kopējās prasības vienotajam valsts pārvaldes datu modelim, kā arī tiks paplašināts VIRSIS noteikumu tvērums nosakot privātā sektora pārstāvjiem piem., ārstniecības iestādēm tiesības VIRSIS sistēmā reģistrēt datus (veidot veselības datu katalogu). - Noteikta vienkāršota vienošanās kārtība par atvērto datu apriti izmantojot DAGR.
5.	Datu izplatīšanas un pārvaldības platformas noteikumi	Izmaiņas	- DAGR noteikumi tiks precizēti, lai nodrošinātu vienotā valsts pārvaldes datu modeļa ieviešanu paredzot starptautiski atzītu klasifikatoru, standartu izmantošanu datu aprakstīšanā. - Paredzēta iespēja DAGR platformas ietvaros nodrošināt pārrobežu datu apmaiņu, tādējādi nodrošinot nepieciešamo funkcionalitāti, lai integrētos ar ES mērogā izveidotajām datu telpām. - Datu pieprasījumu pārvaldība (iespēja datu devējiem izplatīt datus, par kuriem tiek saņemti maksājumi no datu saņēmējiem). - Noteikt pienākumu DAGR pārzinim sadarbībā ar CERT veikt ikgadēju DAGR drošības pārbaudi, kā arī norādīt datu centra mākoņpakalpojuma sniedzēju, kura risinājums tiek izmantots DAGR platformas darbināšanai.
6.	Datu pārvaldības un koplietošanas stratēģija 2025.-2030.gadam	Jauns	Informatīvais ziņojums veicinās, šādu mērķu sasniegšanu: - Valsts mērogā nostiprināt datu pārvaldību, kā vienu no iestāžu pamatdarbības IKT procesiem, iestāžu līmenī attīstīt kompetenci, kas nepieciešama datu aprakstīšanai un apmaiņas procesu organizēšanai DAGR platformā (vienotā datu modeļa ieviešana). - MK nostiprināt DAGR platformas pieslēgumu plānu līdz 2030.gadam. - Pārskatīt iestāžu procesus attiecībā uz valsts pārvaldes pakalpojumu plānošanu un nodrošināšanu uzliekot fokusu uz administratīvā sloga mazināšanu.
7.	Informatīvais ziņojums par "Eiropas Parlamenta un	Jauns	Izveidot harmonizētu kompetento iestāžu sadarbības procesu Datu akta prasību izpildei Latvijā, Ministru kabineta līmenī noteikt atbildīgās institūcijas un to pienākumus.

¹¹ <https://data.gov.lv/lv/publicetajiem>

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Normatīvais akts	Statuss	Izmaiņu apraksts un pamatojums
	Padomes Regulu (ES) 2023/2854 par saskaņotiem noteikumiem par taisnīgu piekļuvi datiem un to lietošanu un ar ko groza Regulu (ES) 2017/2394 un Direktīvu (ES) 2020/1828 (Datu akts)” prasību izpildi		

6.2. Organizācijas skats

Pārskata periodā ir paredzamas vairākas izmaiņas jomas funkcijās, uzdevumos un pakalpojumos, kas galvenokārt saistīti ar datu pārvaldības sistēmas ieviešanu Latvijā, ES mērogā apstiprināto jauno regulējumu ieviešanu (Datu akts un Datu pārvaldības akts), pāreju uz vienotu valsts pārvaldes datu modeli un DAGR platformas attīstību.

6.2.1. Funkcijas

Datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķa funkciju un uzdevumu karte, definē tā īstenotās funkcijas un uzdevumus līdz 2029. gada sākumā.

9. tabula. Paredzamās izmaiņas jomas funkciju skatā

Esošās funkcijas	Jaunās funkcijas (t.sk., plānotās)
Datu koplietošanas infrastruktūras nodrošināšana	Privātā sektora datu kataloga uzturēšana
Ģeotelpisko datu aprakstīšana infrastruktūras uzturēšana	Datu analītikas kompetenču nodrošināšana valsts pārvaldē (datu produktu izstrāde – otrreizējās izmantošanas pirmāpstrāde)
Koplietošanas IKT komponentu nodrošināšana un atbalsts	Vienota valsts pārvaldes datu modeļa un metadatu standarta izstrāde un ieviešana
Atvērto datu izplatīšanas infrastruktūra nodrošināšana un attīstība	Nodrošināta integrācija ar ES vienotajām ¹² datu telpām
Droša apstrādes vides nodrošināšana (CSP)	Datu ekonomikas procesu uzraudzība
Centralizēta valsts pārvaldes datu izplatīšanas kanāla izveide un attīstīšana (DAGR)	Datu altruisma organizāciju reģistra nodrošināšana
Valsts pārvaldes informācijas resursu reģistra uzturēšana un aizpildīšanas koordinēšana	Nākotnē iespējamo funkciju paplašināšanās.
Augstvērtīgo datu kopu nodrošināšana	Nākotnē iespējamo funkciju paplašināšanās.

10. tabula. Paredzamās izmaiņas jomas funkcijās/ uzdevumos

¹² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/data-spaces>

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Funkcija/uzdevums	Statuss	Izmaiņu apraksts un pamatojums
1.	Datu analītikas kompetenču nodrošināšana valsts pārvaldē	Plānota	Plānots izveidot jaunu valsts pārvaldes datu analītikas kompetences centru, kura ietvaros valsts pārvaldes iestādes varēs centralizētā veidā piekļūt analītiskajai kapacitātei un nepieciešamajam IKT nodrošinājumam, lai nodrošinātu datus balstītu valsts pārvaldi likumdošanas un operatīvās darbības līmenī.
2.	Vienota valsts pārvaldes datu modeļa izstrāde un ieviešana	Jauna funkcija	Vienota valsts pārvaldes datu modeļa ieviešana nodrošinās, ka iestādes savā rīcībā apraksta pēc vienas kārtības, izmantojot ES mērogā atzītus klasifikatorus u.c., tādējādi nodrošinot datu savietojamību. Nodrošinot šīs jaunās funkcijas izpildi tiks veicināta arī valsts pārvaldes ietvaros apkopoto datu kvalitāte.
3.	Nodrošināta integrācija ar ES definētajām datu telpām	Plānota	Lai nodrošinātu ES mērogā pieņemtās datu stratēģijas izpildi, tiek izstrādātas 14 sektoru datu telpas ¹³ , kuru ietvaros datu tiks aprakstīti un pārvaldīti balstoties uz vienotiem principiem, lai nodrošinātu Latvijas tautsaimniecības un publiskā sektora attīstību un integrāciju ar ES risinājumiem, izmantojot DAGR platformu (iespējams caur starpnieku risinājumiem), tiks nodrošināta integrācija datu apmaiņa ar ES datu telpām.
4.	Datu ekonomikas procesu uzraudzība	Jauna funkcija	Lai nodrošinātu tiesiski korektu Datu akta un Datu pārvaldības akta prasību izpildi VARAM, kā par datu politiku atbildīgajai ministrijai būs jānodrošina procesi, lai nodrošinātu savstarpēji sinhronizētu datu politikas uzraudzību un attīstību Latvijā, saskaņā ar ES mērogā noteiktajām normām un principiem.
5.	Privātā sektora datu kataloga uzturēšana VIRSIS	Plānota	Attīstoties ES mēroga datu telpām (piem., veselībai) un nacionālā mēroga procesiem, kuru ietvaros mijiedarbojas valsts pārvalde un privātais sektors, plānots paplašināt VIRSIS sistēmas funkcionalitāti, paredzot iespēju aprakstīt privātā sektora datus.
6.	Datu altruisma reģistra nodrošināšana	Jauna funkcija	VARAM nodrošinās Datu pārvaldības akta ietvaros nozīmēto jauno valsts pārvaldes funkciju datu altruisma subjektu reģistra uzturēšana. Šīs funkcijas ietvaros tiks izveidos datu altruisma subjektu reģistrācijas procesu un reģistrs, kura ietvaros tiks apkopota informācija par organizācijām, kas ir tiesīgas strādāt ar privātpersonu un uzņēmēju sabiedrības labā brīvi kopīgajiem datiem ¹⁴ .

6.2.2. Pakalpojumi

Datu pārvaldības un koplietošana jomas mērķa pakalpojumu/funkciju karte, definē domēnā sniegtos pakalpojumus līdz 2029. gada sākumam.

Datu pārvaldības un koplietošanas jomā esošo pakalpojumu saraksts redzams 11.tabulā, kur pie katra pakalpojuma norādīts pakalpojuma izmaiņu apraksts (vērtējot pret esošo situāciju). Vēršam uzmanību, ka tabulā norādītais uzskaitījums nav statistisks, attīstoties jomai, veidojoties jauniem risinājumiem, šis saraksts tiks atjaunots.

¹³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/data-spaces>

¹⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/lv/policies/data-altruism-organisations>

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

11. tabula. Paredzamās izmaiņas jomas pakalpojumos

Nr.	Pakalpojums	Statuss	Institūcija	Izmaiņu apraksts un pamatojums
1.	Datu koplietošana	Papildināta	VDAA VARAM	VARAM/VDAA nodrošina datu koplietošanas pakalpojumus, dažāda veida datu apmaiņai. Pakalpojuma ietvaros tiek izmantoti dažādi risinājumi DAGR, API pārvaldnieks, DIT, ĢIS. Konkrētais risinājums tiek izvēlēts, ņemot vērā katra klienta biznesa procesa specifiku.
2.	Valsts pārvaldes datu katalogs (VIRSIS)	Papildināta	VARAM VDAA	VIRSIS sistēmā nodrošināts vienotais valsts pārvaldes informācijas resursu (datu) katalogs, kura ietvaros iestādēm MK līmenī noteikts pienākums aprakstīt savus informācijas resursus.
3.	Atvērto datu nodrošināšana (datu atkalizmantošana)	Spēkā esošs	VARAM VDAA	VARAM/VDAA nodrošina Latvijas Atvērto datu portālu, kura ietvaros vienviet iestādes var publicēt atvērto datus un augstvērtīgās datu kopas izmantojot saites, API, nākotnē DAGR. Tuvāko gadu laikā plānots pāriet uz obligātu scenāriju, kurā iestādēm noteikts obligāts pienākums publicēt atvērto datus t.sk., augstvērtīgās datu kopas.
4.	Lielapjoma datu uzglabāšana atvērto datu formā (t.sk. augstvērtīgās datu kopas)	Jauns pakalpojums	VDAA VARAM	Latvijas Atvērto datu portālā tiks izveidota funkcionalitāte, kas nodrošinās iespēju datu devējiem Latvijas Atvērto datu portālā uzglabāt lielapjoma atvērto datus, t.sk. augstvērtīgās datu kopas.
5.	VIRSIS Aizsargātās informācijas katalogs (Datu pārvaldības akts)	Jauns pakalpojums	VARAM VDAA	Caur VIRSIS sistēmu plānots nodot datus uz EK uzturēto ES aizsargāto datu reģistru (API), šajā reģistrā tiks uzskaitīta katras dalībvalsts rīcībā esošā aizsargāta informācija "katalogs". Jomas izstrādes brīdī vel noris darbs pie risinājuma izstrādes.
6.	Viedie līgumi (VIRSIS)	Papildināta	VARAM VDAA	VIRSIS sistēmā ieviesta funkcionalitāte, kas ļauj sistēmā parakstīt standartizētus viedos līgumus par datu apmaiņu. Nākotnē šo pakalpojumu plānots paplašināt paredzot iespēju izmantot VIRSIS sistēmu koplietošanas pakalpojumu pieteikšanai u.c.
7.	Datu anonimizācija (CSP/TA)	Jauns pakalpojums	CSP TA	Pakalpojuma ietvaros tiek apstrādāti dati, kas tiek anonimizēti un sagatavoti tālākai apstrādei.
8.	Drošās apstrādes vides nodrošināšana	Jauns pakalpojums	CSP	Drošās apstrādes vides ietvaros pētnieks, valsts pārvaldes darbinieks, būs spējīgs analizēt datus, bez iespējas tos izgūt

6.3. Semantiskais skats

Pārskata periodā ir paredzamas vairākas izmaiņas domēnā radītajos un apstrādātajos informācijas resursos. Jomas attīstību turpmāko gadu laikā būtiski ietekmēs jaunās datu pārvaldības sistēmas ieviešana.

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Datu pārvaldības un koplietošanas jomas informācijas resursu karte definē galvenos domēnā radītos un lietotos informācijas resursus, kas būs pieejami uz 31.12.2029 (saraksts ir indikatīvs tas var tikt precizēts arhitektūras attīstības laikā):

- Datu altruisma organizāciju reģistrs un katalogs;
- Valsts pārvaldes datu reģistrs un katalogs VIRSIS;
- Privātā sektora datu reģistrs un katalogs VIRSIS;
- Valsts pārvaldes izsniegto EDIM kvalificēto atribūtu reģistrs un katalogs;
- Ģeotelpisko datu reģistrs un katalogs;
- Atvērtie dati.

Datu pārvaldības un koplietošanas jomā identificētie informācijas resursi “reģistri un katalogi” ir aprakstīti, 12.tabulā, kur apkopota arī īsa informācija par plānotajām izmaiņām resursu izmaiņu apraksts (vērtējot pret esošo arhitektūru).

12. tabula. Paredzamās izmaiņas jomas informācijas resursos

Nr.	Informācijas resurss	Statuss	Izmaiņu apraksts un pamatojums
1.	Datu altruisma reģistrs	Jauns informācijas resurss	Reģistrā tiks iekļauta informācija par Latvijā reģistrētajām datu altruisma organizācijām.
2.	Valsts pārvaldes datu katalogs VIRSIS	Produkcijā	VIRSIS sistēmā pieejams katalogs, kurā reģistrēti visi valsts pārvaldes dati. Šis informācijas reģistrs tika izveidots 2024.gada februārī un saskaņā ar MK lēmumu visām valsts pārvaldes iestādēm noteikts pienākums tajā reģistrēt savus informācijas resursus (patstāvīgs process).
3.	Privātā sektora datu katalogs VIRSIS	Plānots	VIRSIS informācijas katalogā nākotnē plānots uzskaitīt privātā sektora datus, piem., medicīnas iestādes
4.	Valsts pārvaldes izsniegto EDIM kvalificēto atribūtu reģistrs	Plānots	VIRSIS sistēmā plānots uzskaitīt valsts pārvaldes izsniegtos kvalificētos elektroniskos atribūtus, informācija par nederīgajiem atribūtiem tiks padota uz EDIM virsgrāmatu.
5.	Ģeotelpisko datu katalogs	Produkcijā	Informācijas resurss, kura ietvaros iespējams aprakstīt ģeotelpiskos datus, informācijas resursā iespējams būs pārmaiņas, kas būs saistītas ar INSPIRE regulas pārskatīšanu
6.	Atvērtie un augstvērtīgie dati	Produkcijā	Atbilstoši PSI tiesību aktiem, Latvijas Atvērto datu portālā tiek publicēti atvērtie dati un augstvērtīgās datu kopas, kas tiek padotas uz ES atvērto datu portālu (dati tiek harvestēti), mērķarhitektūras izpildes periodā. EK plāno paplašināt augstvērtīgo datu kopu sarakstu, kas jāpublicē visām ES dalībvalstīm.

6.4. Tehniskais skats

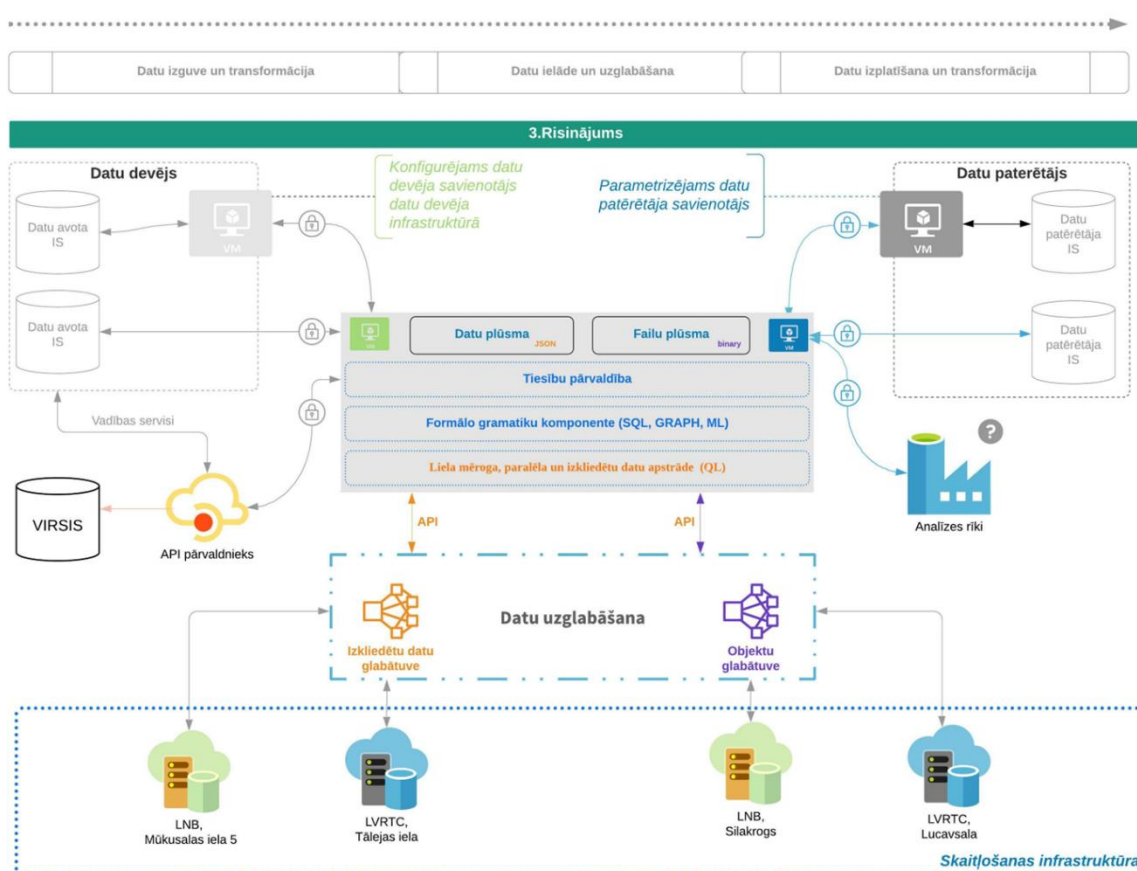
Pārskata periodā ir paredzamas vairākas būtiskas izmaiņas jomas informācijas sistēmās, kas saistītas ar datu pārvaldības sistēmas izveidi un ieviešanu, DAGR platformas ieviešanu un attīstību.

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

6.4.1. Datu izplatīšanas koplietošanas komponentes

DAGR

ERAF programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 2.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību” 2.2.1.1. pasākuma “Centralizētu publiskās pārvaldes IKT platformu izveide, publiskās pārvaldes procesu optimizēšana un attīstība” projektu iesniegumu atlases 1. un 2. kārtas projekta Nr.2.2.1.1/21/I/001 “Datu izplatīšanas un pārvaldības platforma (DAGR)” (turpmāk - DAGR projekts) ietvarā ir izstrādāta Datu izplatīšanas un pārvaldības platforma (DAGR).

2. attēls. DAGR platformas darbības modelis

DAGR ir viena no valsts platformām, kuras mērķis ir nodrošināt automatizētas informācijas apmaiņas un sadarbības uzlabošanu valsts pārvaldē, kā arī datu pieejamības nodrošināšanu ar noteiktiem piekļuves laikiem. DAGR ir būtisks instruments Digitālās transformācijas pamatnostādņēs noteiktā datu pārvaldības modeļa ieviešanai un uzturēšanai. Valsts pārvaldei ir nodrošināta iespēja apkopot potenciāli visu valsts iestāžu datus vienotā datu izplatīšanas valsts platformā, kuru datu saņēmēji var izmantot, lai iegūtu datus no datu devēju informācijas sistēmām.

Šobrīd ANM ietvarā ir uzsākts DAGR attīstības projekts "Vienotā datu koplietošanas platforma publiskā sektora un tautsaimniecības datu koplietošanai nacionāli un Eiropas datu

telpas ietvaros, t.sk. ieviešot risinājumus datu depersonalizācijai, kā arī personas pārvaldītai un kontrolētai datu koplietošanai", kura uzdevums ir:

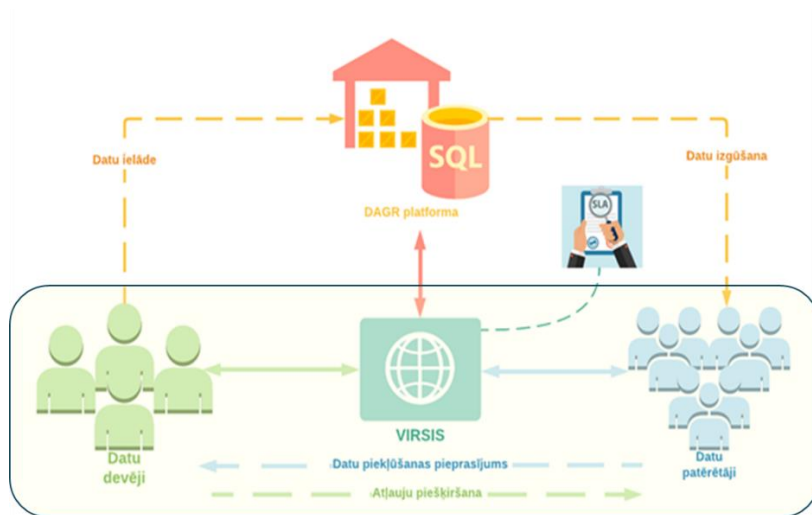
- atslogot iestāžu (datu devēju) pamatdarbības informācijas sistēmas no datu izplatīšanas funkcijas un nodrošināt citām iestādēm (datu saņēmējiem) piekļuvi pie šo datu devēju informācijas pašapkalpošanās veidā;
- ietvert iestāžu informācijas sistēmu aktuālo datu objektu publikāciju, kas tiek bieži pieprasītas dažādos e-pakalpojumos un ārējās informācijas sistēmās, un funkcionalitāti šo datu saņemšanai. DAGR nodrošinās iespēju datu saņēmējam savās informācijas sistēmās un e-pakalpojumos iekļaut DAGR standartizētās tīmekļa pakalpes, lai varētu:
- veikt nepieciešamās datu pārbaudes (validācijas) atbilstoši informācijas sistēmu un e-pakalpojuma biznesa loģikai (piemēram, fiziskās personas esamību, juridiskās personas atrašanos noteiktā reģistrā);
- iegūt nepieciešamās papildu ziņas par konkrēto datu objektu;
- nodrošināt būtiskāko valsts un institūciju informācijas sistēmu integrāciju ar DAGR.

Līdz 2025. gada 28. februārim VARAM izstrādās DAGR attīstības plānu, kurā iekļaus informāciju par tām datu devēju un datu saņēmēju Valsts un institūciju informācijas sistēmām (turpmāk - informācijas sistēma), kā arī atbilstošajiem datu apjomiem (tajā skaitā atvasinātajiem datiem), kuru integrācijas lietderība ar DAGR ir izvērtēta sadarbībā ar atbilstošo informācijas sistēmu pārzinīem, kā arī paredzēs, ka plānā iekļauto informācijas sistēmu integrācija ar DAGR tiek plānota ne vēlāk kā līdz 2030.gada 1.janvārim, VARAM ir uzsācis darbu pie informatīvā ziņojuma izstrādes “ Informatīvais ziņojums par Datu pārvaldības sistēmas ieviešanu Latvijā ”. Minētajā ziņojumā ir plānots iekļaut DAGR attīstības plānu tajā ietverot arī izvērtējumu par iespējām piesaistīt finansējumu plānoto pasākumu īstenošanai, izmantojot ES finanšu instrumentus, Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) vai ES fondu 2021.-2027. gada perioda finansējumu.

VIRISIS

DAGR projekta ietvarā ir izstrādāta Valsts informācijas resursu, sistēmu un sadarbības informācijas sistēma (VIRISIS). Lai pilnveidotu valsts IKT centralizētu pārvaldību, VIRISIS ir izveidota kā centralizēta elektroniskā vide strukturētas informācijas iegūšanai un apkopošanai par valsts pārvaldes un pašvaldību informācijas sistēmām un to darbībai nepieciešamajiem IKT resursiem (tajā skaitā informācijas resursiem) un pakalpojumiem. Papildus VIRISIS iekļauta būtiska funkcionalitāte - “elektroniskā vienošanās” (Smart contracts), ar kuras palīdzību institūcijas var elektroniski un standartizētā veidā vienoties par datu aprites apjomu izmantojot DAGR.

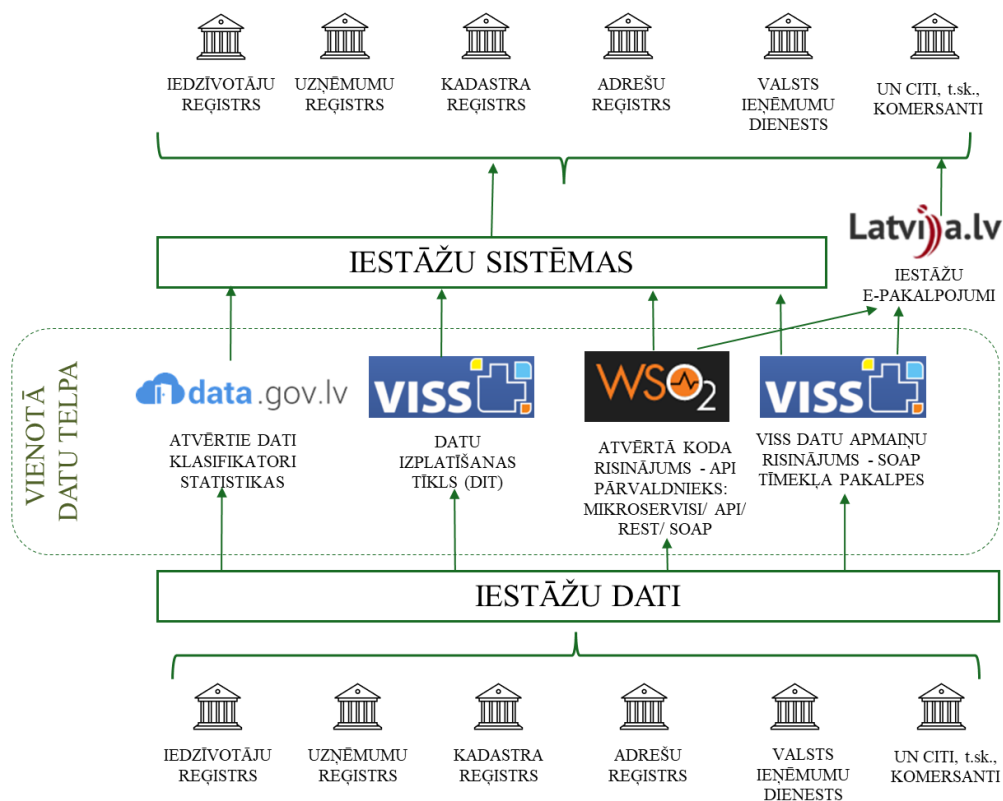
* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

3. attēls. VIRSIS darbības modelis

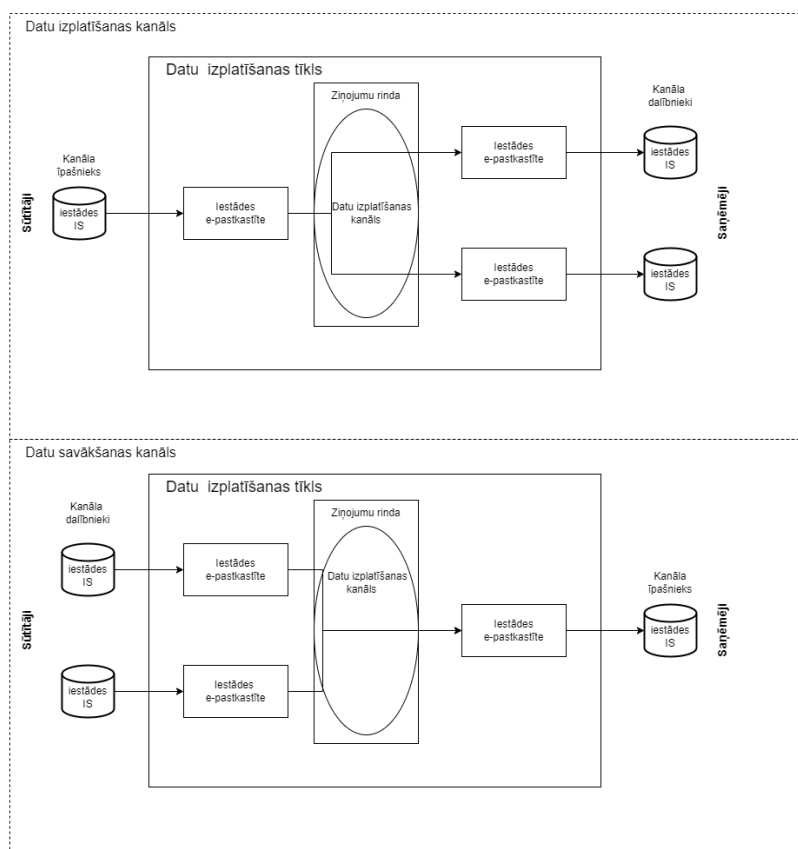
Valsts informācijas sistēmu savietotājs (VISS)

Centralizētas informācijas aprites nodrošināšanai starp informācijas sistēmām valsts pārvaldē ir izstrādāts un tiek uzturēts Valsts digitālās attīstības aģentūras (VDAA) pārziņā esošais Valsts informācijas sistēmu savietotājs (VISS). VISS ir koplietošanas risinājumu kopums, kas iekļauj informācijas aprites risinājumus –tīmekļa pakalpes (web-servisi) un datu izplatīšanas tīklu (DIT). Datu apmaiņai ar tīmekļa pakalpēm tiek izmantots *Simple Object Access Protocol* (SOAP protokols).

4. attēls. VISS shematiskā loma Latvijas datu aprites ekosistēmā.

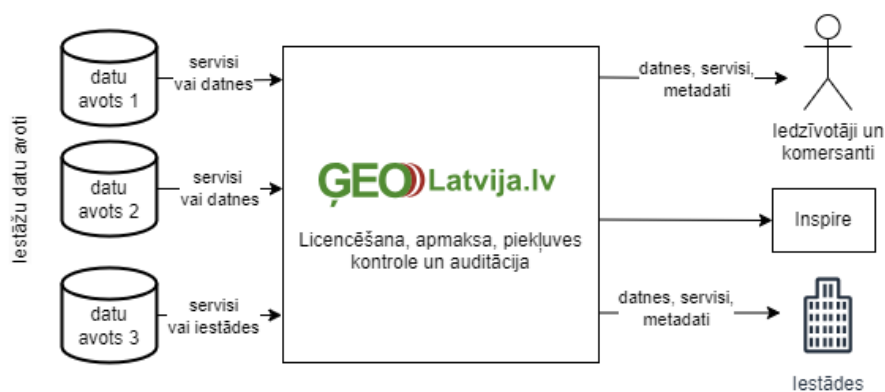
* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

5. attēls. DIT darbības shēma.

Ģeotelpisko datu savietotājs

Ģeotelpisko datu savietotājs (turpmāk - ĢDS) pilnvērtīgi nodrošina starp iestāžu ģeogrāfisko informācijas sistēmu datu apriti tajā skaitā to nodošanu uz Eiropas Savienības dalībvalstu informācijas sistēmām INSPIRE kontekstā. ĢDS publiskās daļas lomu pilda Ģeoportāls (www.geolatvija.lv), kurā tiek ietverti metadati un datu kopas, kuras ir paredzētas izplatīšanai. Tiesiskais regulējums ir ietverts Ministru kabineta 2011. gada 30. augusta noteikumos Nr. 668 "Valsts vienotā ģeotelpiskās informācijas portāla noteikumi".

6. attēls. ĢDS shematiskā loma Latvijas datu aprites ekosistēmā.

Latvijas Atvērto datu portāls

Latvijas Atvērto datu portāls (turpmāk – portāls) ir valsts pārvaldes centrālais risinājums atvērto datu izplatīšanai. Portāls ir centrālais atvērto datu izplatīšanas punkts. Portāla ietvaros iestādes var publicēt atvērto datus un augstvērtīgās datu kopas, izmantojot saiti, vai izmantojot API. Jomas attīstības plānots iezīmēts punkts, kas pasaka, ka atvērto datu portālu plānots saintegrēt ar DAGR platformu, paredzot iespēju atvērto datus izplatīt DAGR platformā valsts pārvaldes funkciju veikšanai.

7. attēls. Atvērto datu portāla ekosistēmas attēlojums (pašreizējā situācija)

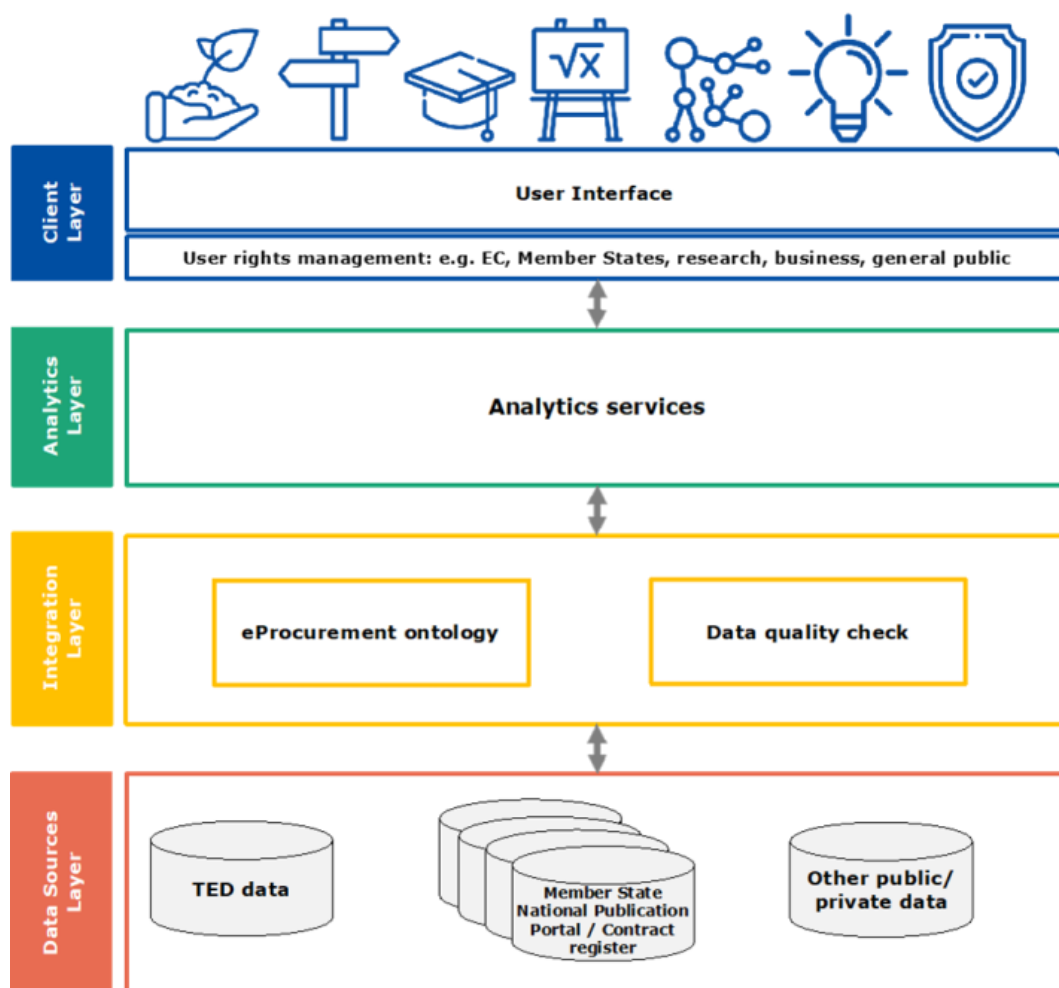
ES datu telpas (Topoš risinājums)

Lai ES mērogā veicinātu sadarbību starp dažādiem sektoriem ES mērogā pieņemts lēmums attīstīt vairākas (14) sektoru datu telpas¹⁵, tādējādi veicinot datu pieejamību vienotajā digitālajā tirgū. Datu telpu pieeja paredz, ka ES mērogā tiks koplietota datu jomas infrastruktūra vienlaikus nosakot vienotus pārvaldības noteikumus, tādējādi veicinot datu apmaiņu starp dažādām ES mēroga nostiprinātajām datu telpām (risinājumiem). Datus telpu koncepcija nav jauna, ES mērogā, jau pašlaik tiek attīstīti vairāki sektoru specifiski risinājumi, kas tiek izmantoti datu apmaiņai dažādu valsts funkciju un pakalpojumu nodrošināšanā. Ar jauno datu telpu iniciatīvu ES mērogā plānots risināt arī savietojamības jautājumu, kas vēsturiski ir bijis viens no kavējošajiem faktoriem, lai nodrošinātu pilnībā digitālu procesu darbību ES mērogā. Viens no primārajiem ieguvumiem attīstot datu telpas būs savdabīga datu audita veikšana, kā rezultātā tiks izstrādāti dažādu sektoru datu katalogi, kas ļaus visām ieinteresētajām pusēm ātri atrast nepieciešamo informāciju. Latvijas mērogā VARAM uzsver, ka visi datu katalogi tiks veidoti centralizēti sistēmā VIRSIS. Viena no pirmajām datu telpām, kas pašlaik tiek izstrādāta ES mērogā ir “veselības datu telpa”, pašlaik ES mērogā noris aktīvs darbs pie regulējuma izstrādes. Savukārt 2024.gada 24.septembrī produkcijā tika ieviesta “Iepirkumu datu telpa”, kuras mērķis ir nodrošināt ES mērogā integrētas iepirkumu datu ekosistēmas izveidi¹⁶.

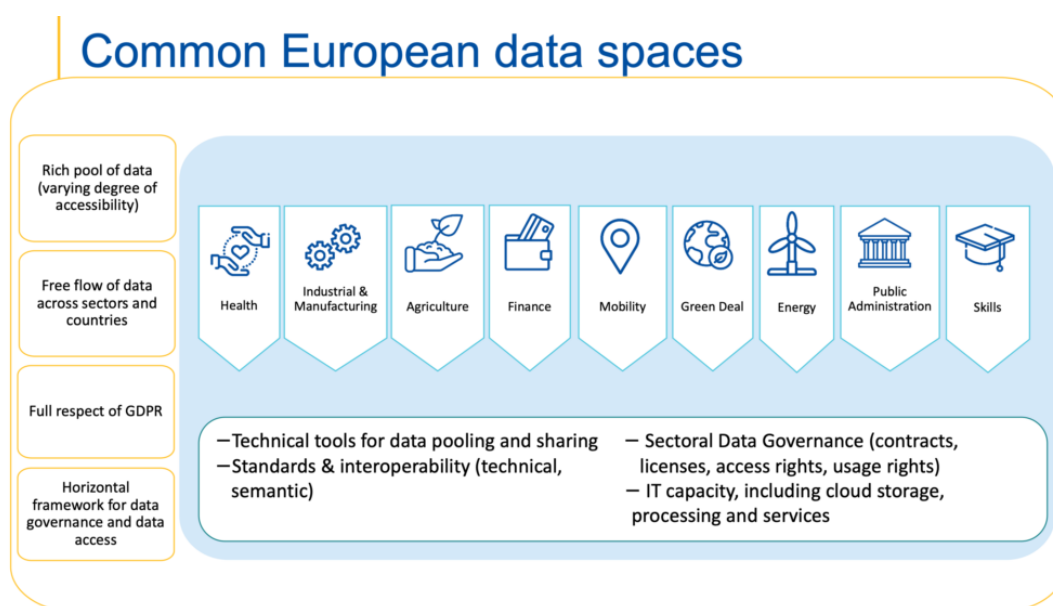
¹⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/data-spaces>

¹⁶ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/digital-procurement/public-procurement-data-space-ppds_en?prefLang=lv

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

8. attēls. ES iepirkumu datu telpas koncepcijas skice

9. attēls. ES datu telpu koncepcijas ilustrācija

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Papildus (14) iepriekš minētajām ES mēroga datu telpām, šī koncepcija tiek attīstīta arī privātajā sektorā, EK attīsta vairākus projektus, lai veicinātu šīs pieejas ieviešanu viens no tiem ir “Data Spaces Radar”, šīs iniciatīvas ietvaros definētas jau 85 datu telpas¹⁷.

Līdz 2027.gadam VARAM Latvijā plāno attīstīt valsts pārvaldes datu telpu t.i., viena no ES mēroga datu telpām.

Datu koplietošanas risinājumu salīdzinājums

Šajā sadaļā esam veikuši jomas ietvaros pieejamo datu koplietošanas risinājumu salīdzinājumu, priekš projektu rakstītājiem, lai izvēlētos piemērotāko risinājumu konkrētajam lietojuma gadījumam.

13. tabula. Datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūras datu apmaiņas risinājumu salīdzinājums

	DAGR	API pārvaldnieks	DIT	ĢDS	Atvērto datu portāls
Datu lasīšana	+	+	+	-	-
Datu rakstīšana	-	+	-	-	-
Augstas veiktspējas datu apmaiņa	+	-	-	-	-
Lielapjoma datu apmaiņa	-	-	+	-	-
Ģeotelpisko datu apmaiņa	-	-	+	+	-
Neautorizēta piekļuve datiem	+	-	-	-	+
Integrācija ar Latvija.gov.lv ePak vidi	+	+	-	-	-
Auditācijas pieraksti	+	+	+	+	+
Atbalsta zemas brieduma pakāpes IT risinājumus (dati no faila)	+	-	-	-	+
Tiešsaistes datu apmaiņa (WEB servisi)	-	+	+		
Datu aktualitāte	+	+	+	-	-
Skaitļošanas jauda	+	-	-	-	-
Datu devēja pārvaldības funkcionalitāte	+	+	-	+	-
Samazinātas izstrādes IT izmaksas	+	+	+	+	+

¹⁷ <https://www.dataspace-radar.org/radar/>

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

IKT infrastruktūra

Koplietošanas risinājumu darbība jānodrošina augstas pieejamības infrastruktūrā, pārējie atbilstoši infrastruktūras arhitektūras uzstādījumam.

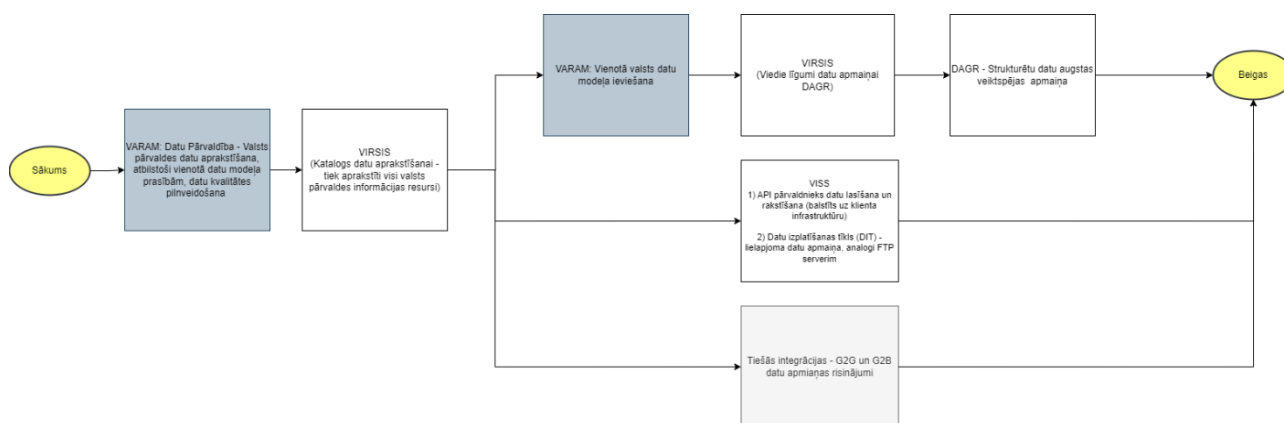
* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

7. Datu pārvaldības un koplietošanas jomas izvērtēšanas kritēriji un jomas kopsavilkums

Datu pārvaldības un koplietošanas joma sastāv no sešiem prioritārajiem attīstības virzieniem (kontrolpunktiem) **saskaņā ar kuriem, tiks vērtēta attīstības projektu atbilstība jomas prasībām:**

1. datu aprakstīšana un pārvaldība ;
2. datu apmaiņa un izplatīšana;
3. datu publicēšana;
4. pamatreģistri un uzticamie avoti;
5. datu pakalpojumi valsts pārvaldē.

Vēršam uzmanību, ka “Datu pārvaldības un koplietošanas jomas” **ietvaros iespējams sakombinēt dažāda veida risinājumus**, atkarībā no konkrētā projekta ietvaros attīstītajam lietojuma gadījumam (mērķa). Zemāk redzamajās ilustrācijās, esam apkopojuši vairākus piemērus, kuru ietvaros ilustrējam, kā jomas ietvaros norādītās komponentes savstarpēju var mijiedarboties, dažādu risinājumu ietvaros.

10. attēls. Datu apmaiņas procesa realizācija dažādos lietojuma scenārijos (provizorisks scenārijs)

Jomas mērķarhitektūrā esošās komponentes ir savstarpēji savietojamas, izvērtējot projektus lūdzam sevišķu uzmanību pievērst jomas ietvaros nostiprināto koplietošanas risinājumiem, **ar mērķi attīstības projektos neizstrādāt analogus risinājumus, tā vietā izvēloties jomas ietvaros norādītos koplietošanas risinājumus.**

Datu pārvaldības un koplietošanas jomas arhitektūra ir dzīvs dokuments, kā rezultātā tā periodiski tiks pārskatīta "atjaunota", piemēram papildinot koplietošanas komponentu klāstu, produkcijā ieviešot, kādu no plānotajiem jaunajiem, vai izvirzot jaunas jomas attīstības prioritātes.

Dokumenta 14. tabulā apkopoti jomas prioritārie attīstības virzieni un noteikti kontroljautājumi, kas jāizskata un jāizvērtē projektu/risinājumu izstrādāšanas procesā, pamatojoties uz sniegto informāciju tiks noteikta risinājuma atbilstība jomas prasībām.

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

14. tabula. Paredzamās izmaiņas jomas informācijas resursos

Datu aprakstīšana un pārvaldība (viedie līgumi)	
Attīstības virziena apraksts:	Kontroljautājumi
Šajā attīstības virziena mērķis ir veicināt datu kvalitāti Latvijas valsts pārvaldē. Attīstības virziena ietvaros iekļauta VIRSIS sistēma, kuras ietvaros visām valsts pārvaldes iestādēm MK līmenī noteikts pienākums aprakstīta to rīcībā esošos informācijas resursus (datus). Papildus iepriekš minētajam VIRSIS sistēmā iekļauta funkcionalitāte, ar kuras palīdzību iespējams ātri un ērti noslēgt vienošanos par starpinstitutionu datu apmaiņu (viedie līgumi), kurus institūcijas var izmantot arī dažādu koplietošanas pakalpojumu pieteikšanai. Tāpat šajā attīstības virzienā iekļauts ģeotelpisko datu savietotājs, kas jau vairākus gadus tiek izmantots, lai aprakstītu datus, kas jānodod EK kontekstā ar INSPIRE regulu. Jomas ietvaros iekļautas arī plānotās koplietošanas komponentes un pakalpojumi t.i.: - VARAM vienotais valsts pārvaldes datu modelis, kura ieviešana veicinās datu kvalitāti un savietojamību darbam dažādos pakalpojumos, funkciju ietvaros Latvijas un ES mērogā, datus aprakstot saskaņā ar starptautiskā mērogā noteiktajiem standartiem. - Datu pārvaldības pakalpojumus, kura ietvaros valsts pārvaldes ietvaros datu pārvaldība tiks nostiprināta, kā valsts pārvaldes funkcija, paredzot nepieciešamās zināšanas un tehnoloģiju, lai korekti aprakstītu datus, tādējādi, veicinot valsts pārvaldes datu kvalitāti. - Privātā sektora datu katalogs VIRSIS sistēmā, nodrošinās iespēju privātā sektora pārstāvjiem aprakstīt savus datus VIRSIS sistēmā, tādējādi izpildot Datu akta un citu regulējumu prasības, saistībā ar privātā sektora datu katalogu izveidi. - Ģeotelpisko datu savietotājs, kas nodrošina ģeotelpisko datu apmaiņu (valsts mēroga koplietošanas risinājums).	- Vai projektā, plānots izstrādāt risinājumu datu “katalogu” valsts pārvaldes un privātā sektora datu uzskatīšanai, kas nepieciešami valsts pārvaldes procesu, funkciju nodrošināšanai? - Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projektā plānots izstrādāt viedo līgumu funkcionalitāti, kas izmantojama attālinātai datu apmaiņas līgumu noslēgšanai, koplietošanas komponentu pieteikšanai, datu centru pakalpojumiem u.c.? - Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projekta ietvaros plānots īstenot aktivitātes, lai pilnveidotu iestādes rīcībā esošo datu kvalitāti (uzskaitījumu un ar datu apstrādi saistītos procesus)? - Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projektā plānots īstenot aktivitāti, lai iestādes ietvaros ieviestu datu pārvaldības procesu (datu aprakstīšana, koplietošana un, uzglabāšana)? - Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību Vai risinājuma projektēšanas fāzē definēts informācijas apjoms, formāts un laika periods kādā dati tiks nodoti uz arhīvu? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projektējot risinājumu, noteiktas konkrētas prasības, kas nosaka, ka projekta ietvaros radītie nepersondati var tikai uzglabāti tikai Latvijas teritorijā - Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

	skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību
Datu apmaiņa un izplatīšana	
Attīstības virziena apraksts	Kontroljautājumi
Šī attīstības virziena mērķis ir nodrošināt efektīvu starpinstītūciju datu apmaiņu, tādējādi samazinot administratīvo slogu, nodrošināt, ka visi valsts pārvaldes dati pieejami vienviet. Šajā jomas attīstības virzienā norādīti valsts mērogā nodrošinātie datu izplatīšanas risinājumi: - DAGR platformu, kas nodrošina augstas veiktspējas, ātro strukturētu datu apmaiņu. - Valsts informācijas sistēmu savietotājs (VISS) t.sk., API pārvaldnieks, kas nodrošina iespēju rakstīt un lasīt datus (skaitļošanas jauda vajadzīga klienta pusē) un Datu izplatīšanas tīkls (DIT), kas tiek izmantots lielapjoma datu nodošanai, darbības princips analogi FTP serverim. - Atvērto datu portāls, kas specifiskos lietojuma gadījumos var tikt izmantots, kā datu izplatīšanas risinājums. - Tiešās integrācijas starp datu devēju un datu ņēmēju, kas nodrošina datu apmaiņu konkrētu procesu, funkciju vai pakalpojumu izpildei. Skatoties no nākotnes perspektīvas, šajā jomas attīstības virzienā iekļauta arī funkcionalitāte, kas nodrošinās integrāciju ar ES mērogā izveidotajām datu telpām¹⁸	- Vai projektā plānots izveidot risinājumu, kas nodrošina datu apmaiņu un izplatīšanu t.sk., priekš ģeotelpiskajiem datiem? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir "jā", lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projektā plānots attīstīt jau eksistējošu vai izveidot jaunu procesu, kura ietvaros nepieciešams nodrošināt datu apmaiņu? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir "jā", lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projekta ietvaros plānots attīstīt pārrobežu datu apmaiņu, risinājumu, kas tiks integrēts ar kādu no ES mērogā nostiprinātajām datu telpām vai citiem ES risinājumiem? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir "jā", lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projekta ietvaros plānots izveidot jaunu tiešo integrāciju datu apmaiņai starp datu devēju un datu ņēmēju? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir "jā", lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projekta ietvaros plānots iegādāties tehnisko nodrošinājumu skaitļošanas jaudu datu apmaiņas procesu nodrošināšanai? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir "jā", lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projekta ietvaros plānots izstrādāt risinājumu, kas nodrošinās piekļuves tiesību pārvaldību datu apmaiņas procesā

¹⁸ <https://dataspaces.info/common-european-data-spaces/#page-content>

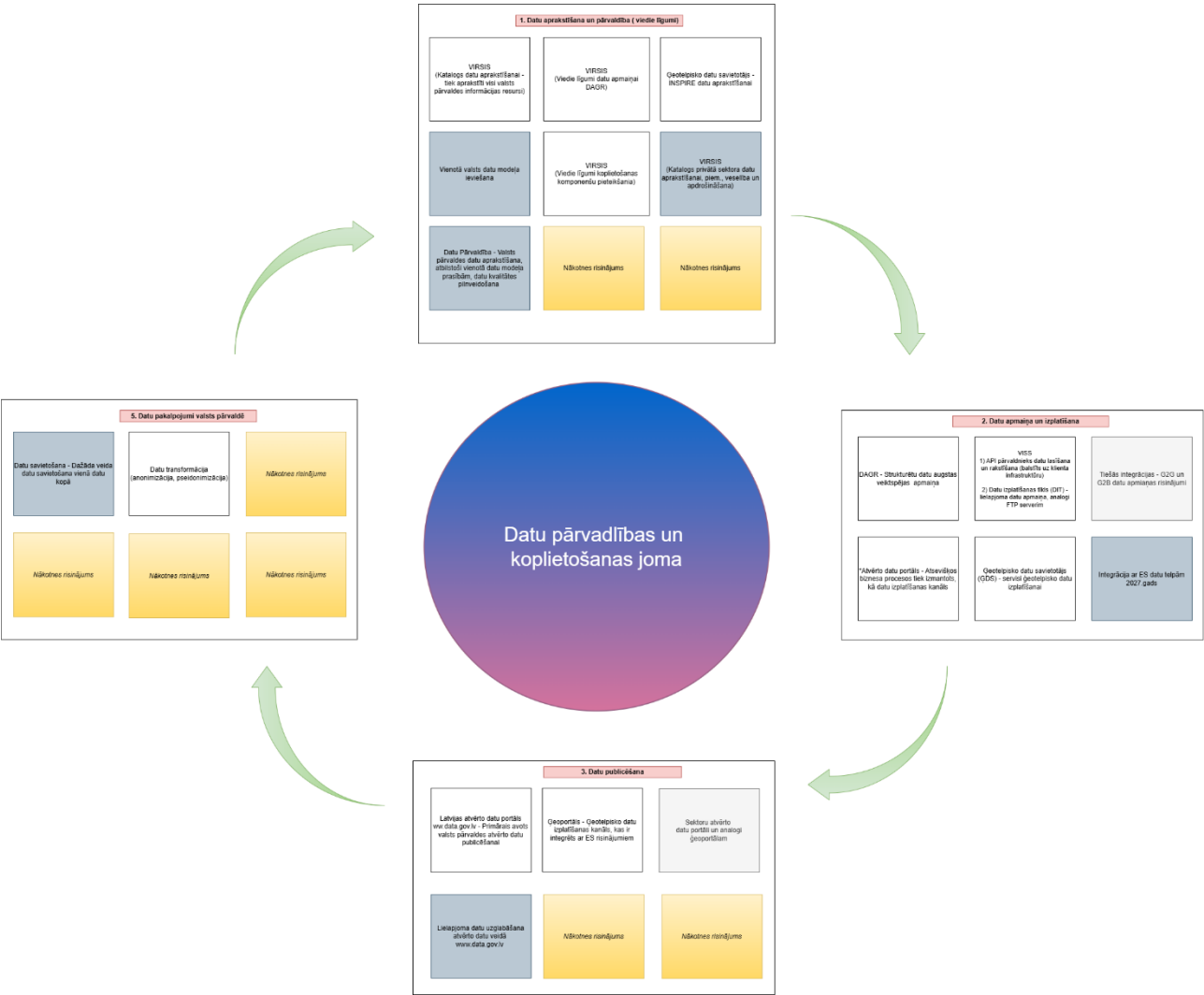
* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

	Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību
Datu publicēšana	
Attīstības virziena apraksts	Kontroljautājumi
Šī jomas attīstības virziena mērķis ir nodrošināt centralizētu valsts pārvaldes datu izplatīšanas vidi, tādējādi veicinot sabiedrības informētību par valsts pārvaldes rīcībā esošajiem datiem, jaunu inovatīvu pakalpojumu radīšanu. Šajā sadaļā norādīti koplietošanas risinājumu datu publicēšanai t.i., Latvijas atvērto datu portāls un Ģeoportāls. Papildus iepriekš minētajam, norādīti arī sektoru atvērto datu portāli un Ģeoportāli, šos risinājumus ilgtermiņā plānots integrēt koplietošanas risinājumus, tādējādi veicinot efektīvu valsts datu izplatīšanu. Augstvērtīgās datu kopas ir dokumenti, kuru atkalizmantošana potenciālo lietotāju skaita dēļ ir saistīta ar svarīgiem ieguvumiem sabiedrībai, videi un ekonomikai, jo īpaši gadījumos, kad tie ir piemēroti, lai radītu pakalpojumus ar pievienoto vērtību, lietojumus un jaunas un pienācīgas augstas kvalitātes darbavietas, un pakalpojumus ar pievienoto vērtību un lietojumus, kas balstās uz minētajām datu kopām.	- Vai projekta ietvaros tiks radīta vispārpieejama informācija (atvērtie dati)? Atbildes iespējas (Jā/Nē). Lūdzam projekta autoru norādīt potenciālo projekta ietvaros atvērto datu tālāku pielietojumu. - Vai projekta ietvaros tiks radīta vispārpieejama informācija (atvērtie dati – augstvērtīgās datu kopas)? Atbildes iespējas (Jā/Nē). - Vai projekta ietvaros plānots attīstīt vai izstrādāt jaunu risinājumu datu publicēšanai, kura funkcionalitāte ir līdzīga, vai pilnībā pārklājas ar kādu no jomas ietvaros norādītajām koplietošanas komponentēm (piem., atvērto datu portāls un ģeoportāls)? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Vai projekta ietvaros plānots izstrādāt risinājumu, kas nodrošina lielapjoma datu uzglabāšanu atvērto datu formātā? Atbildes iespējas (Jā/Nē)
Datu pakalpojumi valsts pārvaldē;	
Attīstības virziena apraksts	Kontroljautājumi
Šī jomas attīstības virziena mērķis ir valsts pārvaldes mērogā attīstīt datu pakalpojumus, kuru ietvaros pakalpojumu sniedzējs veic datu apstrādi priekš klienta, veidojot pārskatus datu vizualizācijas u.tml. Viens no produkcijā esošajiem datu pakalpojumiem, kas jau šobrīd ir pieejams	- Vai projekta ietvaros nav plānots izstrādāt, kādu datu pakalpojumu, kas jau pašlaik iekļauts mērķarhitektūras aprakstā? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

produkcijas vidē ir datu transformācija (anonimizācija), to nodrošina CSP un Tiesu administrācija, šī pakalpojuma ietvaros dati tiek sagatavoti darbam apstrādei analītiskajos risinājumos. ES mērogā sevišķi aktuāls ir kļuvis pakalpojumi, kuru ietvaros tiek apkopotas vairākas datu kopas, pielāgojot metadatus atbilstošajam ES tiesību aktam, VARAM norāda, ka attīstoties jomas šo pakalpojumu centralizētā veidā varētu nodrošināt visai valsts pārvaldei.	skaidrojumu, pamatojumu ar konkrētā risinājuma vajadzību - Lai nodrošinātu projekta ietvaros izveidotā risinājuma ilgtspēju, lūdzam izvērtēt, vai Jūsu projekta ietvaros tiek izveidots jauns datu pakalpojums, kuru varētu nodrošināt visai valsts pārvaldei? Atbildes iespējas (Jā/Nē), gadījumā ja atbilde ir “jā”, lūdzam projekta autoru sniegt detalizētu informāciju, pakalpojuma aprakstu.
---	---

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

11. attēls. Datu pārvaldības un koplietošanas jomas arhitektūra

	Jauni arhitektūras elementi, kas tiks nostiprināti jomas ietvaros plānošanas perioda laikā, diagrammā “Nākotnes risinājumi”.
	Risinājumi, kuriem arhitektūras tvērumā neplānojam attīstīt, gadījumā ja Jūsu projektā tiek virzīts, kāds no šiem risinājumiem, nepieciešams sniegt papildus skaidrojumu, kas tiks detalizēti izvērtēti projekta izskatīšanas laikā.
	Nākotnes plānotie koplietošanas risinājumi, funkcijas un pakalpojumi.
Bez ēnojuma	Uz jomas arhitektūras sagatavošanas laiku produkcijā esošie koplietošanas risinājumi, funkcijas un pakalpojumi

8. Mērķarhitektūras ieviešanas ceļa karte

Mērķarhitektūras ieviešanai ir jāīsteno vairāki savstarpēji saistīti pasākumi. Pasākumu īstenošana ir saistīta ar citu domēnu izmaiņām (5.2.nodaļa) un to veiksmīgai īstenošanai jāpārvalda izmaiņu riski.

a. Pasākumu plāns

Mērķarhitektūras ieviešanas projekti un aktivitātes uzskaitīti 15.tabulā. Projekti un aktivitātes ietver augsta līmeņa pasākumu kopumu, lai īstenotu izmaiņas jomas juridiskajā, organizācijas, semantiskajā un tehniskajā skatā.

Pasākumu kopums ir informatīvs un apkopo esošos konceptuālos attīstības virzienus, tā izpilde atbildīgajiem nav saistoša.

15. tabula. Mērķarhitektūras ieviešanas pasākumi

Nr.	Aktivitāte	Rezultāts	Termiņš	Prioritāte	Priekšnosacījumi	Atbildīgais,	Avots
1.	Izstrādāt vienoto valsts pārvaldes datu modeli un metadatu standartu	1) Nodrošināta valsts datu konsekvence, vienkāršota integrācija starp platformām, uzlabota savietojamība efektīvai sadarbībai un paātrināta lietotņu izstrāde, izmantojot iepriekš definētus datu modeļus 2) Izveidots vienots metadatu standarts, kas nodrošinās datu savietojamību, uzlabos to meklēšanu (atrodamību) un pārvaldību, veicinās sadarbību starp iesaistītajām pusēm, kā arī datu atkārtotu izmantošanu, vienlaikus nodrošinot atbilstību normatīvajām prasībām	31.12.2026	Augsta	Valsts pārvaldes institūcijas datu izplatīšanai, atbilstoši lietojuma vajadzībai izmanto DAGR platformu VIRSIS sistēma pielāgota atbilstoši jaunā vienotā datu modeļa un metadatu standarta prasībām Noslēgts līgums ar ārpakalpojuma sniedzēju, kas palīdzēs izveidot vienoto datu modeli un metadatu	VARAM VDAA	

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Aktivitāte	Rezultāts	Termiņš	Prioritāte	Priekšnosacījumi	Atbildīgais,	Avots
					standartu pēc iespējas atbilstoši nozares standartiem.		
2.	Iestādēm nodrošināts atbalsts vienotā valsts pārvaldes datu modeļa un metadatu standarta ieviešanā	Lai nodrošinātu pāreju uz 1.punktā minēto vienoto datu modeli un metadatu standartu, piesaistīts ārpalpojums, kas sadarbībā ar VARAM/VDAA nodrošina atbalstu iestādēm	31.12.2027.	Augsta	Izstrādāts valsts vienotais datu modelis un metadatu standarts, piesaistīti konsultanti	VARAM VDAA Līdzatbildīgie: valsts pārvaldes datu devēji	
3.	Izveidots vienots risinājums datu koplietošanai un pārvaldībai valsts pārvaldes un pašvaldību vajadzībām, nodrošinot ātru un efektīvu datu apmaiņu gan savstarpēji, gan ar privāto sektoru	Izveidots integrēts datu koplietošanas un pārvaldības risinājums, kas nodrošina ātru, drošu un efektīvu datu apmaiņu starp valsts pārvaldi, pašvaldībām un privāto sektoru, veicinot sadarbību un optimizējot resursu izmantošanu	31.12.2029.	Augsta	Iesaistītās puses ir atvērtas īstenot izmaiņas, ieviešot jauno datu pārvaldības un koplietošanas risinājumu	VARAM VDAA Pašvaldības	
4.	Uz Latvijas atvērto datu portāla bāzes izveidots "Latvijas datu portāls" pilnveidota platformas funkcionalitāte lai veicinātu piekļuvi un izmantošanu dažādiem informācijas resursiem, vienlaikus nodrošinot atbilstību ES prasībām (piem., li	Izveidots Latvijas datu portāls	31.12.2026.	Augsta	Latvijas atvērto datu portāls integrēts ar citiem VDAA datu pārvaldības un koplietošanas risinājumiem	VARAM VDAA	
5	Uzlaboti VDAA koplietošanas risinājumi, lai optimizētu lietotāju pieredzi un veicinātu	1. Pilnveidoti VDAA koplietošanas risinājumi piem., API pārvaldnieks.	31,12.2026.	Augsta	VDAA nodrošināta pietiekama kapacitāte ar pietiekamām	VDAA VARAM	

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Aktivitāte	Rezultāts	Termiņš	Prioritāte	Priekšnosacījumi	Atbildīgais,	Avots
	risinājumu efektivitāti un darbības kvalitāti	2. Izveidots valsts pārvaldes testa datu masīvs, lai veicinātu jaunu produktu attīstību MI risinājumi izveidi un apmācību 3. VIRSIS sistēmā izveidots API metadatu nodošanai uz citiem avotiem			kompetencēm, lai kvalitatīvi novadītu izmaiņas		

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

b. Mijiedarbība ar citiem domēniem

Jomas mērķarhitektūras ieviešana ir saistīta ar vairāku saistīto domēnu mērķarhitektūras ieviešanas pasākumiem (16.tabula).

16. tabula. Mijiedarbība ar citiem domēniem

Nr.	Domēns	Komponentes	Ietekme
1.	Valsts pārvaldes pakalpojumu pārvaldības domēns	Latvija.lv pakalpojumu portāls, VISS, OOTS	Datu, informācijas resursu nodošana valsts pārvaldes institūcijām, pakalpojumu izpildes procesā.
2.	IKT nodrošinājuma domēns	Federētais mākonis	Valsts pārvaldes mākoņa infrastruktūru plānots izmantot analītikas kompetenču centra infrastruktūras un datu produktu uzglabāšanai
3.	Uzticamības un elektroniskās identifikācijas jomas mērķarhitektūra	EDIM	PID datu nodošana, kvalificēto atribūtu nodošana EDIM u.c. Informācijas uzkrāšana VIRSIS sistēmā par izsniegtajiem un pieejamajiem valsts pārvaldes atribūtiem. Informācija par Latvijā pieejamajiem EDIM atribūtiem – ko katrs lietotājs var iegūt savā EDIM.
4.	Datu analītikas jomas mērķarhitektūra	CSP	DAGR platforma, kalpos, kā primārais datu avots plānotajam “Valsts pārvaldes datu analītikas kompetences centram”, tāpat svarīgi nosinhronizēt datu modeli un metadatu standartu

c. Riski

Jomas arhitektūras ieviešanā ir jāņem vērā vairāki riski (17.tabula). Tabulā sniegts izvērtējums par potenciāliem iekšējiem un ārējiem riskiem, ar kuriem ir jāreķinās nākotnes mērķarhitektūras izstrādē, kā arī darbībām, kuras ir veicamas attiecīgo risku pārvaldībai.

Risku matrica tiks periodiski atjaunota

17. tabula. Mērķarhitektūras ieviešanas riski

Nr.	Risks	Ietekme	Iespējamība	Mazināšanas pasākumi	Īpašnieks
1.	Iepirkumu procedūras dēļ var tikt kavēti ES līmenī noteiktie termiņi, ņemot vērā ka tiek ieviesti inovatīvi risinājumi var rasties grūtības definēt skaidras kvalifikācijas un tehniskās prasības, kas būtiski palielina pārsūdzību risku (apjomīga iepirkuma veikšanai valsts pārvaldē	Vidēja	Augsta	Sadarbībā ar iesaistītām institūcijām izrunāt nepieciešamos risinājumus un iespējamus variantus, Tāpat uzrunāt un veikt konsultācijas ar tirgus dalībniekiem pirms iepirkuma. Noteikt atbilstošu iepirkuma procedūras izvēli, kas ļauj pasūtītājam pēc iespējas vairāk pārvaldīt iepirkuma procesu.	VARAM, VDAA, visas institūcijas

* Atzīmētajiem risinājumiem ir mijiedarbība ar datu pārvaldības un koplietošanas jomas mērķarhitektūru, detalizētā mērogā tie aprakstīti citās nozaru mērķarhitektūrās

Nr.	Risks	Ietekme	Iespējamība	Mazināšanas pasākumi	Īpašnieks
2.	Neatbilstība normatīvajiem aktiem. Normatīvo aktu izmaiņu aizkavēšanās laiktelpīgās izstrādes un saskaņošanas dēļ.	Augsta	Vidēja	Izvirzīt normatīvo aktu izmaiņas kā mērķarhitektūras ieviešanas prioritāti.	VARAM sadarbībā ar citām institūcijām
3.	Trūkst finansējums attīstības aktivitāšu (jauno valsts pārvaldes funkciju) ieviešanai un īstenošanai	Augsta	Augsta	• Iteratīvo vai spējo metožu izmantošana attīstības aktivitāšu īstenošanā, sākot ar pamatfunktionalitātes izveidi (MVP) un turpinot platformas attīstību. Kvalitatīvu datu aprakstīšana, to uzturēšana, t.sk. VIRSIS aizpildīšana. • Jauno valsts pārvaldes funkciju finansēšanai tiek piesaistīts ERFA finansējums (sākotnējo investīciju nodrošināšana)	VARAM, VDAA, VISAS institūcijas
4.	Nepietiekama iekšējā kapacitāte, prasmes un zināšanas jauno funkciju un risinājumu efektīvai lietošanai.	Augsta	Augsts	Iekšējās kapacitātes palielināšana risinājumu ieviešanai, piemēram, piesaistot papildus darbiniekus uz projekta laiku, finansējot darbiniekus no projekta budžeta, kas ir ierasta prakse Eiropas fondu finansētos projektos (pagaidu amata vietas projektu īstenošanai). Iekšējās kapacitātes palielināšana, jaunu amata vietu izveide jaunu funkciju un pakalpojumu īstenošanai (patstāvīgās amata vietas funkciju un pakalpojumu īstenošanai). Jaunu darbinieku piesaistīšana, kuriem pastāv attiecīgas prasmes un zināšanas.	VARAM, VDAA